

DECYZJA KOMISJI

z dnia 20 kwietnia 2004 r.

w sprawie pomocy państwa udzielonej przez Francję Spółdzielni Eksportowej Książki Francuskiej
(fr. *Coopérative d'exportation du livre français — CELF*)

(notyfikowana jako dokument nr C(2004) 1361)

(Jedynie tekst w języku francuskim jest autentyczny)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2005/262/WE)

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 88 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

po uprzednim zwróceniu się do zainteresowanych stron o przedstawienie swych uwag zgodnie z wyżej wymienionymi artykułami ⁽¹⁾ i uwzględniając te uwagi,

a także mając na uwadze, co następuje:

I/ POSTĘPOWANIE

- (1) Na mocy wyroku z dnia 28 lutego 2002 r. ⁽²⁾ Trybunał Wspólnot Europejskich Pierwszej Instancji uchylił art. 1 ostatnie zdanie decyzji 1999/133/WE Komisji z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie pomocy państwa na rzecz Spółdzielni Eksportowej Książki Francuskiej (fr. *Coopérative d'exportation du livre français — CELF*) ⁽³⁾ stanowiącego, że:

„Pomoc udzielona spółdzielni CELF na realizację małych zamówień książek w języku francuskim stanowi pomoc w rozumieniu art. 92 ust. 1 Traktatu WE. Ponieważ rząd francuski nie powiadomił Komisji przed udzieleniem pomocy, należy przyjąć, że pomoc ta została przyznana nielegalnie. Jednakże sama pomoc jest zgodna z uwagami na fakt, że spełnia warunki dopuszczające odstępstwo przewidziane w art. 92 ust. 3 lit. d) powołanego Traktatu.” ⁽⁴⁾.

- (2) Niniejszy wyrok jest następstwem długotrwałego postępowania, którego główne etapy zostały przedstawione poniżej.

A/ PIERWSZA FAZA POSTĘPOWANIA

- (3) Pismem z dnia 20 marca 1992 r. Międzynarodowe Przedsiębiorstwo Kolportażu i Wydawnictw (fr. *Société internationale de diffusion et d'édition — SIDE*), występujące jako „francuska firma działająca na rynku eksportowym książki, która musi sprostać konkurencji spółdzielni

wydawniczej korzystającej z pomocy państwa” ⁽⁵⁾, zwróciło uwagę Komisji na środki pomocowe przewidziane na promocję, przewóz i wprowadzenie na rynek, udzielane przez władze francuskie spółdzielni CELF, uprzednio niezgłoszone służbom Komisji, co stanowi naruszenie art. 93 ust. 3 (aktualnie art. 88 ust. 3) Traktatu.

- (4) Pismem z dnia 2 kwietnia 1992 r. Komisja przypomniała władzom francuskim o obowiązku uprzedniego poinformowania służb Komisji o każdym projekcie zmierzającym do ustanowienia bądź modyfikacji pomocy i zwróciła się do tych władz o poinformowanie jej co do charakteru i przedmiotu środków pomocowych wskazanych przez SIDE.

- (5) Władze francuskie, udzielając odpowiedzi Komisji pismem z dnia 29 czerwca 1992 r., potwierdziły istnienie subwencji na rzecz CELF. Podały, iż środki te miały na celu propagowanie literatury i języka francuskiego w krajach niefrancuskojęzycznych i że spółdzielnia CELF powierzono zarządzanie trzema szczegółowymi systemami pomocowymi mającymi również na celu ułatwienie dostępu czytelnikom żyjącym z dala od książek francuskich.

- (6) Komisja, odpowiadając przedsiębiorstwu SIDE pismem z dnia 7 sierpnia 1992 r., potwierdziła istnienie pomocy na rzecz CELF, określiła przedmiot tej pomocy i poinformowała, że środki, o których mowa, nie były wcześniej podane do wiadomości. Jednocześnie stwierdziła, że sporna pomoc nie wydaje się być pomocą naruszającą wymianę pomiędzy Państwami Członkowskimi. W tych okolicznościach zwrócono się do SIDE z prośbą o przedstawienie swych uwag.

- (7) Pismem z dnia 7 września 1992 r. SIDE powiadomiło Komisję, że przedsiębiorstwo to spodziewało się, że środki te zostaną uznane za dyskryminacyjne ⁽⁶⁾ i wynikłych stąd konsekwencji dla handlu wewnątrzspółnotowego, przy czym cel kulturowy przyświecający Ministerstwu Kultury działającemu w trosce o upowszechnienie języka francuskiego i literatury francuskiej nie został podważony.

⁽¹⁾ Dz.U. C 366 z 5.12.1996, str. 7.

⁽²⁾ Sprawa T-155/98, SIDE przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. II — 1179.

⁽³⁾ Dz.U. L 44 z 18.2.1999, str. 37.

⁽⁴⁾ Podkreślenie odpowiada zdaniu uchylonemu przez Trybunał.

⁽⁵⁾ Fragment pisma SIDE z dnia 20 marca 1992 r.

⁽⁶⁾ SIDE podkreśla, że Ministerstwo Kultury nie umożliwiło mu ubiegania się o pomoc przyznaną CELF.

- (8) Po przystąpieniu do oceny spornych środków Komisja nie podtrzymała zarzutów postawionych przez SIDE i stwierdziła w decyzji z dnia 18 maja 1993 r. (7), że ze względu na szczególny charakter konkurencji w sektorze książki i cel kulturowy systemów omawianej pomocy, odstępstwo przewidziane w art. 92 ust. 3 lit. c) (aktualnie art. 87 ust. 3 lit. d)) Traktatu ma zastosowanie.
- (9) Dnia 2 sierpnia 1993 r. przedsiębiorstwo SIDE złożyło do Trybunału odwołanie od tej decyzji, wnosząc o jej uchylenie. Na mocy wyroku z dnia 18 września 1995 r. (8) Trybunał przychylił się częściowo do wniosku SIDE, orzekając uchylenie decyzji Komisji z dnia 18 maja 1993 r., lecz tylko odnośnie do niektórych środków na rzecz małych zamówień.
- (10) Ponadto Trybunał uznał za legalne trzy następujące systemy pomocy, którymi zarządza CELF ze środków państwowych:
- a) pomoce przy ładunku lotniczym lub pocztowym worku lotniczym,
 - b) program „Strona po stronie (fr. Page à Page)” (9) (pomoc w popularyzowaniu książek w języku francuskim w krajach Europy Środkowo-Wschodniej),
 - c) „Program Plus (Programme Plus)” (podręczniki akademickie w języku francuskim przeznaczone dla studentów Afryki Subsaharyjskiej).
- (11) Trybunał uznał, iż Komisja uzyskała dostateczną ilość informacji na temat tych trzech ostatnich systemów, aby uzasadnić stwierdzenie, że ich wpływ na funkcjonowanie norm konkurencji był bez znaczenia. Trybunał pragnie przypomnieć, że każdy podmiot gospodarczy spełniający szczególne warunki ustalone w odniesieniu do tych systemów, ma prawo wystąpić do spółdzielni CELF z wnioskiem o subwencje. Ponadto Trybunał pragnie zauważyć, że wnioskodawca nie wysunął żadnego argumentu na poparcie tezy, iż przyznanie tych trzech systemów pomocy mogło zakłócać handel między Państwami Członkowskimi.
- (12) W podsumowaniu Trybunał stwierdza, że Komisja mogła podjąć pozytywną decyzję odnośnie do tych trzech systemów pomocy zarządzanych przez spółdzielnię CELF, oraz że od tej pory Komisja mogła odrzucić argumentację SIDE jako bezzasadną.
- (13) Ponadto Trybunał pragnie zauważyć, że „odnośnie do kulturowego celu spornej pomocy strony nie mają wątpliwości, że celem, do którego dąży rząd francuski jest propagowanie języka i literatury francuskiej”. Ponadto Trybunał stwierdza, iż informacje, którymi dysponowała Komisja, przyjmując decyzję z dnia 18 maja 1993 r., łącznie z przesłankami
- zawartymi w piśmie zarządu SIDE z dnia 7 września 1992 r., miały charakter podtrzymujący jej ocenę, dotyczącą zasadności i legalności tego celu. W tych okolicznościach Trybunał ocenił, że zaistniały powody po temu, aby stwierdzić, iż Komisja nie ma szczególnych trudności z oceną celu kulturowego spornej pomocy i że nie było konieczne uzyskanie innych informacji dla uznania charakteru kulturowego tego zadania.
- (14) Jeśli chodzi o wyrównanie przyznane wyłącznie spółdzielni CELF dla realizacji małych zamówień, Trybunał uważa natomiast, iż Komisja zanim wypowiedziała się w sprawie zgodności środków z zasadami wspólnego rynku, powinna była dokładniej sprawdzić warunki konkurencji w tym sektorze.
- (15) Trybunał stwierdził w pkt 76 wyroku, że Komisja powinna była wszcząć postępowanie kontrydiktoryjne z mocy art. 93 ust. 2 (aktualnie art. 87 ust. 2) Traktatu i że wobec tego zachodzą przesłanki dla uchylenia decyzji Komisji z dnia 18 maja 1993 r., „w stopniu, w jakim dotyczy ona subwencji przyznanej wyłącznie spółdzielni CELF dla skompensowania nadmiernych kosztów realizacji małych zamówień na książki w języku francuskim składanych przez księgarnie powstałe za granicą”.

B/ DRUGA FAZA POSTĘPOWANIA

- (16) Na mocy decyzji z dnia 30 lipca 1996 r. Komisja postanowiła, stosownie do wyroku Trybunału z 18 września 1995 r., wszcząć formalne postępowanie sprawdzające dotyczące omawianej pomocy. Decyzja o wszczęciu postępowania została ogłoszona w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* (10). Zainteresowane strony trzecie, do których zwrócono się o przedstawienie swych uwag do Komisji, skierowały do niej swe komentarze w grudniu 1996 r. i styczniu 1997 r.
- (17) Po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego Komisja przyjęła nową pozytywną decyzję — decyzja 1999/133/WE.
- (18) W skardze z dnia 28 września 1998 r. przedsiębiorstwo SIDE wystąpiło do Trybunału o wydanie orzeczenia uchylenia art. 1 ostatniego zdania decyzji 1999/133/WE.
- (19) SIDE przywołało siedem następujących powodów uchylenia:
- a) uchybienia proceduralne,
 - b) niewystarczające uzasadnienie,
 - c) błąd faktyczny,
 - d) oczywisty błąd w ocenie,

(7) Decyzja NN 127/92 „Pomoc dla eksporterów książek francuskich” (Dz.U. C 174 z 25.6.1993, str. 6).

(8) Sprawa T-49/93, Międzynarodowe Przedsiębiorstwo Kolportażu i Wydawnictw (SIDE) przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. II — 2501.

(9) Stał się następnie programem „Na wschód Europy (fr. A l'Est de l'Europe)”.

(10) Patrz: uwaga 1.

- e) naruszenie zasady niedyskryminacji,
- f) naruszenie art. 92 ust. 3 lit. d) (aktualnie art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu,
- g) brak spójności zaskarżonej decyzji z art. 85 i 86 (aktualnie art. 81 i 82) Traktatu.
- (20) Na mocy wyroku z dnia 28 lutego 2002 r. Trybunał orzekł uchylenie art. 1 ostatniego zdania wymienionej decyzji, stwierdzając oczywisty błąd w ocenie i nie stwierdził potrzeby przeprowadzania analizy innych środków będących przedmiotem odwołania.
- (21) Trybunał, po przypomnieniu zasad wyjściowych orzecznictwa wspólnotowego dotyczącego stopnia wzajemnej wymienności produktów, stwierdził, że Komisja powinna była przystąpić do weryfikacji koniecznej do zebrania stosownych danych celem odróżnienia rynku zleceń od rynku eksportu książki w języku francuskim w ogóle.
- (22) Trybunał stwierdza, że Komisja, nie dokonawszy tej weryfikacji, popełniła oczywisty błąd w ocenie, traktując rynek eksportowy książki w języku francuskim w ogóle jako rynek referencyjny, podczas gdy ustalono, że sporna pomoc przeznaczona była wyłącznie dla agentów eksportowych.
- (23) Trybunał stwierdził, że w tych okolicznościach Komisja nie była w stanie należycie ocenić efektów kwestionowanej pomocy na właściwym rynku i na tej podstawie orzeka w konsekwencji uchylenie art. 1 ostatniego zdania decyzji 1999/133/WE.
- (24) Ponadto władze francuskie wystąpiły do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w dniu 8 września 1998 r. o uchylenie decyzji 1999/133/WE dotyczącej odrzucenia stosowania w sprawie art. 90 ust. 2 (aktualnie art. 86 ust. 2) Traktatu. Zdaniem Francji, kwestionowana pomoc miała na celu skompensowanie kosztów wynikających ze świadczenia usługi w ogólnym interesie gospodarczym, które zostało powierzone spółdzielni CELF przez Ministerstwo Kultury.
- (25) Rząd francuski utrzymywał, że z art. 92 i art. 93 ust. 2 i 3 (aktualnie art. 87 i art. 88 ust. 2 i 3) Traktatu wynika, iż, w przeciwieństwie do pomocy już istniejącej, nowa pomoc nie może być wprowadzona zanim nie zostanie zadeklarowana jako zgodna z zasadami wspólnego rynku, chyba że przedsiębiorstwo korzystające z takich pomocy może również korzystać z odstępstw przewidzianych w art. 90 ust. 2 Traktatu. Francja broniła tezy o „bezwzględnej” niewykonalności obowiązku zawieszenia, w wypadku pomocy przyznanej przedsiębiorstwu zarządzającemu usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym.
- (26) Trybunał w swym wyroku z dnia 22 czerwca 2000 r. ⁽¹¹⁾ odrzuca argumentację francuską bez wdawania się w meritum sprawy, po przypomnieniu znaczenia mechanizmu ochrony ustanowionego w art. 93 ust. 3 ostatnie zdanie (aktualnie art. 88 ust. 3) Traktatu. Trybunał wskazuje na fakt, że Państwo Członkowskie ocenia daną pomoc za zgodną z zasadami wspólnego rynku i nie zezwała „na wykraczanie poza wyraźne postanowienia art. 93”.
- (27) W konsekwencji Trybunał oddala odwołanie Francji i potwierdza, że obowiązek uprzedniego zawiadomienia oraz skutek zawieszający z tym związany stosuje się w sposób nierozdzielny, przy czym fakt, iż chodzi tu o pomoc, przy której możliwe jest skorzystanie z przepisów art. 86 Traktatu, nie ma wpływu na obowiązek zawiadomienia.
- (28) Dnia 5 października 1999 r. przedsiębiorstwo SIDE wniosło zażalenie do Komisji na spółdzielnię CELF, zarzucając jej porozumienia ograniczające i nadużycie pozycji dominującej, opierając się na przepisach art. 81 i 82 Traktatu. Przedsiębiorstwo SIDE wskazuje na odpowiedzialność Francji z tytułu art. 10 Traktatu dotyczącą faworyzowania omawianych praktyk ograniczających wolną konkurencję.
- (29) Dokumentacja niniejsza traktowana jest jako odrębna przez właściwe służby Komisji w przedmiotowej sprawie.

C/ TRZECIA FAZA POSTĘPOWANIA

- (30) W wyniku częściowego uchylenia decyzji 1999/133/WE Komisja zwróciła się z prośbą do władz francuskich oraz do przedsiębiorstwa SIDE, pismem z dnia 14 czerwca 2002 r., o wniesienie uwag do podstaw uchylenia decyzji, a w szczególności — w odniesieniu do warunków funkcjonowania omawianego rynku.
- (31) Do władz francuskich zwrócono się o przedstawienie szczegółowych uwag odnośnie do specyfiki oferty spółdzielni CELF w porównaniu z ofertą innych podmiotów występujących na rynku, w tym przedsiębiorstwa SIDE.
- (32) Do przedsiębiorstwa SIDE zwrócono się o szczegółowe określenie pojęcia małych zamówień oraz wskazanie, na czym polega wyjątkowy charakter jego oferty w porównaniu z ofertą spółdzielni CELF oraz innych uczestników na rynku.
- (33) W piśmie z dnia 8 lipca 2002 r. przedsiębiorstwo SIDE zwróciło się o przedłużenie terminu na odpowiedź, który został mu przyznany pismem z dnia 25 lipca 2002 r. W piśmie z dnia 10 lipca 2002 r. władze francuskie, które musiały odbyć spotkanie ze służbami Komisji w dniu 17 lipca 2002 r., również poprosiły o zmianę terminu przewidzianego na odpowiedź. Dodatkowy termin został im wyznaczony w piśmie z dnia 1 sierpnia 2002 r.

⁽¹¹⁾ Sprawa C-332/98, Francja przeciwko Komisji, „Pomoc Spółdzielni Eksportowej Książki Francuskiej”, Zb.Orz. str. I — 4833.

- (34) Przedsiębiorstwo SIDE skierowało odpowiedź do Komisji w piśmie z dnia 12 sierpnia 2002 r. Władze francuskie przekazały swą odpowiedź pismem z dnia 17 września 2002 r.
- (35) W piśmie z dnia 19 września 2002 r. Komisja zwróciła się do przedsiębiorstwa SIDE z zapytaniem, czy jej odpowiedź zawiera informacje poufne, a po otrzymaniu odpowiedzi negatywnej w dniu 30 września 2002 r. w piśmie z dnia 17 października 2002 r. przekazała odpowiedź przedsiębiorstwa SIDE władzom francuskim wraz z własnymi załącznikami z prośbą o wniesienie uwag. Komisja postawiła przy tej okazji szereg nowych pytań dodatkowych.
- (36) W piśmie z dnia 30 października 2002 r. Komisja postawiła również SIDE szereg pytań dodatkowych, na które otrzymała odpowiedź w piśmie z dnia 31 października 2002 r. i 9 grudnia 2002 r. SIDE powiadomiła Komisję pismem z dnia 23 grudnia 2002 r. w związku z jej zapytaniem z dnia 16 grudnia 2002 r., że jego odpowiedzi nie zawierały żadnej informacji poufnej oraz że odpowiedź ta może być przekazana władzom francuskim celem umożliwienia im wniesienia uwag.
- (37) Władze francuskie nie udzieliły odpowiedzi w wyznaczonym terminie i z tego względu Komisja została zmuszona do przesłania im monitu pismem z dnia 27 listopada 2002 r. Pismem z dnia 19 grudnia 2002 r. władze francuskie zwróciły się do Komisji o wyznaczenie kolejnego terminu.
- (38) W dniu 9 stycznia 2003 r. Komisja przesłała władzom francuskim odpowiedź przedsiębiorstwa SIDE z dnia 23 grudnia 2002 r. Pismem z dnia 17 stycznia 2003 r. władze francuskie odpowiedziały na pytania Komisji z dnia 17 października 2002 r.
- (39) Pismem z dnia 4 lutego 2003 r. władze francuskie zwróciły się po raz kolejny o przedłużenie terminu wyznaczonego im przez Komisję do wniesienia uwag do drugiej odpowiedzi przedsiębiorstwa SIDE z dnia 23 grudnia 2002 r. Komisja wyznaczyła częściowo terminy, o które zabiegano, pismem z dnia 11 lutego 2002 r. Pismem z dnia 11 marca 2003 r. władze francuskie przesłały swą odpowiedź do Komisji.
- (40) W międzyczasie firma SIDE, na własną prośbę, została przyjęta przez służby Komisji i mogła im przedstawić swój punkt widzenia na sprawę od samego początku jej zaistnienia podczas posiedzenia dnia 4 marca 2003 r.
- II/ **OPIS PRZEDMIOTOWYCH ŚRODKÓW: POMOC MAJĄCA NA CELU UTRZYMANIE CZĘŚCIOWO NIERENTOWNEJ DZIAŁALNOŚCI**
- (41) Zgodnie z ogólnymi kierunkami polityki rządu francuskiego dotyczącymi promocji książki oraz literatury francuskojęzycznej, w 1980 r. Ministerstwo Kultury postanowiło udzielić pomocy agentom eksportowym, którzy zgodzą się na wszystkie rodzaje zamówień, niezależnie od ich wielkości i rentowności. Środki takie zostały uruchomione celem złagodzenia niedoborów na rynku i przyczynienia się do utrzymania działalności „nierentownych małych zamówień” w ramach rynku zamówień eksportowych.
- (42) Władze francuskie wyjaśniają, że małe księgarnie, powstałe na obszarach zasadniczo niefrancuskojęzycznych, niekiedy trudno dostępne i/lub oddalone, napotykały na poważne trudności w zaopatrzeniu, ponieważ ich zapotrzebowanie nie może być zaspokojone przez tradycyjne sieci dystrybucyjne, jeżeli zamawiana liczba pozycji książkowych jest niewystarczająca albo w wypadku gdy cena jednostkowa zamawianych książek nie jest na tyle wysoka, aby świadczenie takich usług mogło stać się rentowne.
- (43) Subwencje dla firm, będące przedmiotem niniejszej decyzji, miały na celu zachęcić firmy do zainteresowania się takimi klientami (dotyczy to księgarń, a nie konsumentów finalnych), którzy nie mogli być obsłużeni w ramach „normalnych” stosunków handlowych, opartych wyłącznie na zysku.
- (44) Pomoc będąca przedmiotem niniejszej decyzji miała zatem na celu umożliwienie agentom eksportowym obsługi całości zamówień pochodzących z księgarń powstałych za granicą, na obszarach zasadniczo niefrancuskojęzycznych, niezależnie od ich wartości, rentowności i przeznaczenia. Celem pomocy udzielanej w ramach francuskiej polityki wspierania różnorodności kulturowej było zapewnienie jak najlepszej dystrybucji książek w języku francuskim, aby w ten sposób stworzyć warunki sprzyjające propagowaniu literatury francuskojęzycznej na całym świecie.
- (45) Mechanizm pomocy przyjęty przez władze francuskie, zwany „Programem małych zamówień”, polegał na subwencjonowaniu firm w celu skompensowania nadmiernych kosztów realizacji małych zamówień, których wartość jest mniejsza lub równa 500 franków francuskich (FF), czyli około 76 EUR.
- (46) Dwa pozostałe systemy finansowania rozważane przez władze francuskie polegały na udzieleniu bezpośredniej pomocy księgarniom lub wydawcom. Jednakże ostatecznie zrezygnowano z tego typu alternatywnych rozwiązań, ponieważ władze francuskie uznały je za mniej efektywne i bardziej kosztowne. System zakwestionowany przez SIDE wydał się władzom najbardziej racjonalny pod względem ekonomicznym i najbardziej niezawodny z punktu widzenia wykorzystania środków publicznych.

- (47) Zgodnie z „Programem małych zamówień” przedsiębiorstwo korzystające z subwencji musiało zobowiązać się do przekazywania Wydziałowi Książki i Czytelnictwa Ministerstwa Kultury wszelkich informacji dotyczących ogólnej działalności przedsiębiorstwa (ogólne obroty, sprawozdanie finansowe, przewidywany budżet, kopie uchwał zatwierdzających te dane, a w określonych wypadkach — sprawozdanie biegłego rewidenta oraz zbiorcza siatka płac), a także wszelkich dokumentów dotyczących działalności subwencionowanej, zwłaszcza zaś sprawozdanie z wykorzystania subwencji, poświadczającego wykonanie usług uzasadniających udzielenie subwencji za poprzedni rok.
- (48) W praktyce tylko jedna firma/przedsiębiorstwo — spółdzielnia CELF — skorzystało z „Programu małych zamówień”. Uzasadniając swój wniosek o subwencję na rok następny, spółdzielnia CELF musiała każdego roku udokumentować wystąpienie nadmiernych kosztów spowodowanych usługami typu „małe zamówienia” ⁽¹²⁾.
- (49) Jedna czwarta subwencji przyznanej w roku poprzednim była przekazywana na początku roku, reszta — na jesieni, po sprawdzeniu przez władze publiczne przewidywanego budżetu spółdzielni korzystającej z subwencji oraz wahań zarejestrowanych w trakcie pierwszej części roku budżetowego.
- (50) Zgodnie z ustaleniami, jeśli wartość pomocy nie została w całości spożytkowana, pozostałe sumy odliczano od subwencji przewidzianych na następny rok.
- (51) Należy dodać, że pomoc ta została zniesiona w 2002 r. (patrz: załącznik I tabela dotycząca zmiany pomocy przyznawanej od 1980 r. w euro).

III/ UWAGI SIDE I ZAINTERESOWANYCH STRON TRZECICH

A/ PODSTAWY WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA PRZEZ SIDE

- (52) Zgodnie z art. 2 statutu przedsiębiorstwa przedmiotem działalności SIDE jest ⁽¹³⁾: „sprzedaż we Francji i za granicą książek, prasy, wszelkich produktów kultury, wydawanie, tworzenie lub pozyskiwanie i korzystanie z wszelkich funduszy handlowych o tym samym charakterze oraz — w szerszym ujęciu — wszelkie operacje przemysłowe, handlowe lub finansowe, dotyczące ruchomości lub nieruchomości, które mogą być związane bezpośrednio lub pośrednio z przedmiotem działalności bądź mogą ułatwić rozszerzenie lub rozwój tej działalności”.
- (53) Pismem z dnia 20 marca 1992 r. przedsiębiorstwo SIDE wystąpiło do Komisji z zażaleniem ⁽¹⁴⁾, w związku z odmową Ministerstwa Kultury przyznania mu pomocy opisanej w części II.
- (54) Przedsiębiorstwo SIDE zwraca się do Komisji o podjęcie decyzji kładącej kres naruszaniu zasad konkurencji, którego jest ofiarą na rynku eksportu książek w języku francuskim, twierdząc, że przedstawione zakłócenia wynikają z pomocy przyznanej wyłącznie spółdzielni CELF.
- (55) Przedsiębiorstwo SIDE przyznaje, że odmówiło przyjęcia spornego świadczenia pomocy, zaproponowanego przez Ministerstwo Kultury podczas spotkania w dniu 26 września 1996 r. Wyjaśnia, że nie mogło przyjąć tej spóźnionej oferty, złożonej już po wydaniu wyroku przez Trybunał dnia 18 września 1995 r. Dodaje, że nie chciało skorzystać z programu, którego zgodność z zasadami prawa wspólnotowego mogła być podważona przez Komisję. Ponadto propozycja ta została mu złożona jedynie w celu zobowiązania przedsiębiorstwa do działań zmierzających do zakończenia wszczętego przezeń postępowania.
- (56) Ponadto przedsiębiorstwo SIDE jest przekonane, iż działalność agenta eksportowego nie wymaga żadnej pomocy i z tego względu podważa użyteczność „Programu małych zamówień”. Nie odrzuca jednak możliwości uczestniczenia w takim programie w przyszłości, „w taki sposób, aby działalność tego rodzaju była prowadzona w warunkach niezafałszowanej konkurencji”, lecz wyłącznie przy założeniu, że władze francuskie zastosują mechanizm wyraźnie zgodny z normami Traktatu.
- (57) Przedsiębiorstwo SIDE pragnie zauważyć, że „na rynku zamówień eksportowych za eksporterów »powszechnych« uważane są podmioty, których obroty realizowane są głównie przez sprzedaż na rzecz pośredników, takich jak księgarnie, a nie na rzecz odbiorców finalnych”. Według SIDE jedynymi powszechnymi agentami są spółdzielnia CELF i przedsiębiorstwo SIDE. SIDE pragnie dodać, że istnieją także księgarnie eksportowe sprzedające bezpośrednio odbiorcom finalnym.
- (58) Na posiedzeniu w dniu 4 marca 2003 r. SIDE poinformowało Komisję, że działa przede wszystkim w Europie Zachodniej. Prowadzi też swą działalność na rynkach Europy Wschodniej, ale niewiele ma to wspólnego z programem „Na wschód Europy” ⁽¹⁵⁾, z którego korzysta głównie spółdzielnia CELF. Przedsiębiorstwo SIDE działa także w Ameryce Północnej oraz w Azji Południowo-Wschodniej. Działalność prowadzona była również w Argentynie przed obecnym kryzysem. Ponadto SIDE pragnie dodać, że nie zamierza prowadzić swej działalności w Afryce, ponieważ na tym obszarze, a zwłaszcza w Afryce Czarnej, jest mało zainteresowanych klientów. SIDE nie chce również prowadzić działalności na obszarach nieobjętych COFACE ⁽¹⁶⁾.

⁽¹²⁾ Ponadto Ministerstwo Kultury było obecne w charakterze obserwatora zaproszonego na obrady zarządu i walnego zgromadzenia spółdzielni CELF.

⁽¹³⁾ Spółka rodzinna utworzona w 1980 r.

⁽¹⁴⁾ Patrz: motyw 3.

⁽¹⁵⁾ Komisja pragnie zauważyć, że program ten umożliwia uzgodnienie rabatów dla księgarń w stosunku do cen obowiązujących. CELF uczestniczy w programie z tego samego tytułu, co inne podmioty; nie chodzi w tym przypadku o zlecenia na eksport.

⁽¹⁶⁾ Ubezpieczenie pokrywające ryzyko związane z płatnością za produkty eksportowane. Przedsiębiorstwo SIDE odmawia realizacji dostaw do krajów nieobjętych tym ubezpieczeniem.

- (59) SIDE nie zgadza się ze stwierdzeniem władz francuskich, które utrzymują, że duże zamówienia były rentowne, natomiast „małe” nie były rentowne, co usprawiedliwiało ich subwencjonowanie, aby mogły one być realizowane. Dodaje, iż w ostatecznym rozrachunku „małe zamówienia” są ogółem bardziej rentowne przy realizacji aniżeli większe.
- (60) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza, że pojęcia „małe zamówienia” i „progi rentowności” to argumenty wysuwane przez rząd francuski w celu usprawiedliwienia pomocy przyznawanej specjalnie na funkcjonowanie spółdzielni CELF pod pretekstem udzielania pomocy na realizację małych zamówień na książki francuskie przeznaczone za granicę, gdy tymczasem chodzi tu tylko o zwykłą pomoc na funkcjonowanie.
- (61) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza, że nie istnieje próg rentowności dla tego typu działalności. Zauważa, że przy sprzedaży wielu egzemplarzy tej samej książki w tym samym czasie można równie dobrze zgromadzić duże oszczędności. Z tego powodu rabaty oferowane przez przedsiębiorstwo SIDE obejmują dodatkowy rabat 5 % dla każdego tytułu zamawianego w dziesięciu lub więcej egzemplarzach.
- (62) Przedsiębiorstwo SIDE twierdzi, że wszystkie zamówienia charakteryzują się takimi samymi kosztami realizacji i rentownością, ponieważ tylko liczba linii obsłużonych przez jedną osobę w ciągu dnia, jak też liczba książek przypadających na każdą linię zamówień ma znaczenie. Według przedsiębiorstwa SIDE ogólna wartość wystawionej faktury nie ma wpływu na koszt świadczonej usługi. Przedsiębiorstwo SIDE wyjaśnia, iż osoba, która w ciągu dnia obsługuje tysiąc linii zamówień, poświęca na to prawie tyle samo czasu, ile trzeba na realizację zamówienia jednego klienta przy dwóch lub stu liniach, a jedyna różnica polega na tym, że musi ona zidentyfikować klienta związanego z każdym zamówieniem w powiązaniu z innym klientem, co zajmuje zaledwie kilka sekund. Wysokość obrotów osiąganych w danym okresie nie zależy zatem od liczby klientów, lecz wyłącznie od liczby linii obsłużonych w tym samym czasie.
- (63) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza również, że przyjmuje, podobnie jak spółdzielnia CELF, całość zamówień doń kierowanych, niezależnie od ich wartości, a jedynym kryterium selekcji jest wypłacalność klienta.
- (64) Przedsiębiorstwo SIDE pragnie dodać, że niektóre zamówienia mogą zawierać zapotrzebowanie na pozycje nieistniejące w katalogu, wymagające specjalnych poszukiwań; ten typ zamówień stanowi około 4,5 % działalności.
- (65) Przedsiębiorstwo SIDE zauważa, że od czasu, gdy pomoc przyznana spółdzielni CELF na realizację małych zamówień pozwala jej na oferowanie klientom szczególnie atrakcyjnych rabatów, SIDE nie jest w stanie zaproponować podobnej oferty.
- (66) Przedsiębiorstwo SIDE, oprócz kwestionowania samej zasady występowania nadmiernych kosztów o charakterze uzasadniającym przedmiotową pomoc, wskazuje na niektóre błędy zawarte w danych księgowości analitycznej spółdzielni CELF, popełnione przez władze francuskie i wykorzystane przez Komisję celem uzasadnienia decyzji 1999/133/WE. Obala w ten sposób twierdzenie o występowaniu nadmiernych kosztów związanych z teletransmisją małych zamówień, wynikłych z decyzji 1999/133/WE. SIDE pragnie również zauważyć, iż niektóre z danych zaczerpniętych z księgowości analitycznej spółdzielni CELF, dotyczącej obciążeń socjalnych, różnią się od danych dotyczących tej samej pozycji w księgowości ogólnej firmy, a w konsekwencji, dane księgowo spółdzielni CELF, przekazane przez władze francuskie, nie są właściwe.
- (67) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza, że wybrało do swojej oferty publicznej jedynie wydawców, którzy proponują najatrakcyjniejsze rabaty. Dodaje, że wykaz wydawców proponowanych przez SIDE jest o wiele skromniejszy niż wykaz zaproponowany przez spółdzielnię CELF, ponieważ SIDE nie ma możliwości oferowania interesujących rabatów wszystkim wydawcom, w przeciwieństwie do spółdzielni CELF, która ma tę dogodność i może to czynić dzięki otrzymywanej pomocy oraz uprzywilejowanym stosunkom z wydawcami.
- (68) Przedsiębiorstwo SIDE wykazuje, że poniosło szkodę, ponieważ niektórzy z klientów zaniechali korzystania z jego usług na rzecz spółdzielni CELF, która dzięki otrzymywanej pomocy oraz życzliwości wydawców proponuje szczególnie atrakcyjne rabaty⁽¹⁷⁾. Przedsiębiorstwo SIDE utrzymuje, iż spółdzielnia CELF w ten sposób uzyskała dominującą pozycję na rynku zamówień na eksport.
- (69) Przedsiębiorstwo SIDE informuje także, że od tego czasu ponosi inny rodzaj szkody, u źródeł której leżą zmiany polityki taryfowej spółdzielni CELF, stosującej „co najmniej od dwóch lat czynniki odstraszające od małych rachunków”⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾. W rezultacie, odkad spółdzielnia CELF otrzymuje zaledwie symboliczną część subwencji będących przedmiotem niniejszej decyzji, a zwłaszcza od czasu ich zniesienia w 2002 r., te małe rachunki wpływają do SIDE. To nowe zapotrzebowanie przynosi temu przedsiębiorstwu nową szkodę, „ponieważ najbardziej interesujący klienci to klienci mający duży wolumen zamówień”.
- (70) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza zatem, iż „polityka prowadzona przez spółdzielnię CELF jest w oczywisty sposób całkowicie sprzeczna z jej stwierdzeniem, jakoby pełniona przez nią misja o charakterze publicznym, usprawiedliwiająca w jej opinii i w opinii rządu francuskiego otrzymywaną pomoc, zmuszała ją do jednakowego traktowania wszystkich zamówień i wszystkich klientów”.

⁽¹⁷⁾ SIDE opracowało w tym celu dokument zatytułowany „Określenie szkód poniesionych przez przedsiębiorstwo SIDE z powodu udzielenia subwencji przez Ministerstwo Kultury spółdzielni CELF w okresie od 1 kwietnia 1980 do 31 marca 1996 r.”.

⁽¹⁸⁾ Lata 2000/2002. Chodzi o okres od początku znaczącego obniżenia subwencji do momentu ich zniesienia.

⁽¹⁹⁾ Przedsiębiorstwo SIDE przedłożyło pismo spółdzielni CELF z dnia 18 marca 2002 r., które informuje klienta niemieckiego o zmianie ogólnych warunków sprzedaży odnośnie do „małych rachunków”, co wyraża się we wzroście opłat.

- (71) Na poparcie swego sprzeciwu SIDE przedkłada dwa raporty z zewnątrz z 1996 r.: pierwszy — Państwowej Fundacji Nauk Politycznych, a drugi — Trybunału Obrachunkowego.
- (72) Raport Państwowej Fundacji Nauk Politycznych, zatytułowany „Pomoc w upowszechnianiu francuskiej książki naukowej i akademickiej”, opublikowany w listopadzie 1996 r., dotyczy szczególnego segmentu rynku, jakim jest upowszechnianie francuskich książek naukowych i akademickich. Przedsiębiorstwo SIDE twierdzi, że chociaż dokument wykracza poza ramy niniejszego postępowania, zawiera szczególnie wymowne okoliczności, które Komisja powinna była uwzględnić przy podejmowaniu decyzji 1999/133/WE dotyczącej oceny legalności udzielonej pomocy.
- (73) Przedsiębiorstwo SIDE przedkłada również raport Trybunału Obrachunkowego opublikowany w październiku 1996 r., zawierający ogólną krytykę polityki Ministerstwa Kultury w dziedzinie subwencji oraz ocenę niektórych programów finansowanych przez Ministerstwo Kultury, w tym program „Strona po stronie”, zarządzany przez spółdzielnię CELF.
- (74) Przedsiębiorstwo SIDE porusza inne bardziej szczegółowe zagadnienia. Zwraca uwagę na podwyższenie kapitału spółdzielni CELF przez państwo w 1980 r., traktując to jako jeden z instrumentów pomocy mającej na celu ratowanie spółdzielni. Przedsiębiorstwo SIDE twierdzi, że w 1993 r. spółdzielnia CELF korzystała z drugiego podwyższenia kapitału poprzez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wydawnictwa Francuskiego (ADEF), co również stanowiło jeden z instrumentów pomocy państwa. Ponadto przedsiębiorstwo SIDE przywołuje korzyści, jakie spółdzielnia CELF odniosła z powierzonego jej zarządzania programami użyteczności publicznej i wiele innych wymiernych korzyści, związanych z uprzywilejowanymi stosunkami z władzami państwowymi.
- (77) Pan Van Ginneken przywołuje również kwestię ewentualnego porozumienia między spółdzielnią CELF i wydawcami, przy czym ci ostatni, jako strona, są również członkami CELF⁽²⁴⁾. Twierdzi, że sytuacja ta była „wyraźnie niesprawiedliwa”, w której inicjatywa prywatna reprezentowana przez hurtowników eksportujących została zniweczona.
- (78) Hexalivre, firma eksportująca książki francuskie⁽²⁵⁾, reprezentowana przez pana Van Ginnekena — prezesa firmy, występuje jako księgarnia, której klientami są przedstawiciele instytucji powstałych za granicą. W swej opinii z dnia 23 grudnia 1996 r. firma informuje, że spółdzielnia CELF, której misją było zaopatrywanie księgarń powstałych za granicą, z zasady nie powinna działać na szkodę własnej działalności. Hexalivre utrzymuje, że omawiana subwencja ostatecznie przynosi korzyść „prywatnej spółce wspieranej przez administrację i dążącej, na ile to możliwe, do uzyskania pozycji monopolisty”.
- (79) W swej opinii z dnia 7 stycznia 1997 r. pan Fenouil, występujący w imieniu Lavoisier Tec et Doc, dawnego współpracownika spółdzielni CELF, wydawcy i księgarni eksportowej specjalizującej się w książkach naukowych i technicznych, nie podważa zasadności pomocy przyznawanej spółdzielni CELF od 1980 r., i przywołuje nawet „pomoc bezwarunkową do 1994 r.”⁽²⁶⁾. Natomiast kwestionuje różnorodność działalności spółdzielni CELF⁽²⁷⁾, która była finansowana dzięki spornym subwencjom. Ponadto informuje, że 50 % zamówień realizowanych przez Lavoisier Tec et Doc to małe zamówienia o wartości poniżej 500 FF. W podsumowaniu pan Fenouil „wzywa do przywrócenia warunków normalnej konkurencji w eksporcie, poczynając od zniesienia bezzasadnej pomocy, poprzez prawdziwą misję o charakterze publicznym lub bezdyskusyjny cel kulturowy, który nie może być osiągnięty za pomocą istniejących środków”.
- (80) W swej opinii z dnia 2 stycznia 1997 r. pan de la Rochefoucauld, wypowiadając się w imieniu „Dla amatorów książek międzynarodowych” (fr. Aux amateurs de Livres internationales) kwestionuje i wyraża żal, że spółdzielnia CELF może obsługiwać biblioteki zagraniczne i/lub klientów instytucjonalnych, otrzymując subwencje dla zaspokojenia potrzeb innego rynku. Firma ta uważa za pożądane, aby spółdzielnia CELF ograniczyła swą sprzedaż do księgarń zagranicznych, z wyłączeniem pozostałej klienteli. Według pana de la Rochefoucauld subwencja wyrównawcza umożliwiła spółdzielni CELF udzielenie 3 punktów procentowych dodatkowego rabatu jej klientom. Zdaniem pana de la Rochefoucauld „pomoc ta, to hipokryzja”. Pan de la Rochefoucauld „wyraża zdziwienie, że pomoc może pokrywać ponad 60 % wartości analizowanych zamówień”. Wyciąga stąd wniosek, że pomoc służy rozwojowi działalności gospodarczej spółdzielni CELF. W związku z powyższym twierdzi, iż pomoc powinna być ponownie rozdzielona „pomiędzy odpowiednie księgarnie, proporcjonalnie do ich obrotów związanych z obcymi krajami” oraz że należy zakazać spółdzielni CELF zaopatrywania innych klientów niż księgarnie utworzone za granicą.

B/ OPINIE ZAINTERESOWANYCH STRON TRZECICH

- (75) Po opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*⁽²⁰⁾ decyzji o wszczęciu postępowania z dnia 30 lipca 1996 r. i przed jej publikacją otrzymano uwagi od wielu zainteresowanych strony trzecich⁽²¹⁾.
- (76) Pan Van Ginneken⁽²²⁾, w swej opinii z dnia 21 grudnia 1996 r., stwierdza jako hurtownik eksportujący książki francuskie do krajów niefrancuskojęzycznych, iż „*CELF sama sobie postawiła za zadanie*⁽²³⁾ *stać się hurtownikiem eksportującym i rentownym, popadając w ten sposób w sprzeczność z celem jej powołania jako podmiotu świadczącego usługi*”.

⁽²⁰⁾ Patrz: przypis 1.

⁽²¹⁾ Warto zwrócić uwagę, że dwie spośród występujących stron trzecich zostały wykupione przez CELF, a w 1996 r. pan Van Ginneken występuje również w imieniu firmy Hexalivre.

⁽²²⁾ Dawny przedstawiciel wielobranżowej spółdzielni CELF, którego stosunki z tą firmą „złe się skończyły”. Został wykupiony przez CELF.

⁽²³⁾ Odniesienia do lat 1996/1997.

⁽²⁴⁾ Dla celów informacyjnych, Komisja mogła ustalić, że kooperanci CELF liczą przeciętnie sto osób, podczas gdy rynek liczy wiele tysięcy wydawców.

⁽²⁵⁾ Firma Hexalivre została wykupiona w 1998 r. przez filię spółdzielni CELF, która od tego czasu sama była z tą spółdzielnią związana.

⁽²⁶⁾ Wytłuszczenie i podkreślenie dodane przez Komisję.

⁽²⁷⁾ Zdaniem Tec et Doc, CELF powinna była ograniczyć swą działalność do zamówień na eksport, a nie działać w dziedzinie eksportu książki naukowej.

- (81) Krajowy Związek Zawodowy Importerów i Eksporterów Książek (fr. Syndicat national des importateurs et exportateurs de livres — SNIEL) w swej opinii z dnia 31 grudnia 1996 r. zauważa, że stwierdzenia przedsiębiorstwa SIDE dotyczące spółdzielni CELF nie były uznane za dostatecznie wiarygodne, aby dołączyć je na pierwszym etapie do przewodu sądowego. Związek kwestionuje jednak fakt, jakoby CELF, począwszy od 1996 r., mogła wpływać na „dziedziny, w których od samego początku nie była przewidziana jako podmiot interweniujący”⁽²⁸⁾, a także twierdzi, iż CELF rozwinęła swą działalność dzięki otrzymywanym, nadmiernym jego zdaniem, subwencjom wyrównawczym.
- (82) Podobnie przedsiębiorstwo SIDE w swej opinii z dnia 6 stycznia 1997 r. podkreślało, że „nawet przy założeniu, że pojęcie małych zamówień ma znaczenie gospodarcze, po krótkim czasie okazało się, iż spółdzielnia CELF nie ograniczyła swej działalności tylko do tej dziedziny, rzekomo nierenkowej”.
- (83) Spółdzielnia CELF, występująca również jako strona trzecia, zaprzecza stwierdzeniom strony skarżącej i przedkłada szereg pism od wydawców zadowolonych z jej usług.
- (86) Władze francuskie wskazują, że w tych okolicznościach spółdzielnia CELF została przekształcona w spółkę akcyjną o kapitale stałym. Jej kapitał został podniesiony z 80 500 FF do wysokości 1 280 500 FF. Rekapitalizacja została przeprowadzona w połowie przez akcjonariuszy, a w połowie przez ADEF⁽³⁰⁾, stowarzyszenie finansowane przez państwo. W 1994 r. ADEF zostało rozwiązane, a jego akcje zostały nieodpłatnie scedowane na związek zawodowy SNE, współpracujący ze spółdzielnią CELF.
- (87) Francja wskazuje, że spółdzielnia CELF pozostaje spółką akcyjną, która funkcjonuje dzięki swym własnym środkom finansowym. Stwierdza, że w tym przypadku nigdy nie było ograniczeń; każdy — bez względu na narodowość — mógł stać się akcjonariuszem spółdzielni, jeśli spełniał, istniejący od zawsze, warunek prowadzenia „działalności odnoszącej się z dowolnego tytułu do transakcji eksportowych książek w języku francuskim”. Z tego względu wydawcy dzieł francuskojęzycznych działający w innym Państwie Członkowskim mogą zostać członkami spółdzielni i korzystać z jej działania⁽³¹⁾.

IV/ UWAGI WŁADZ FRANCUSKICH

- (84) Władze francuskie informują, że realizacja małych zamówień na książki była przez długi czas zapewniana przez firmy Hachette i Messageries du livre. Firmy te odgrywały rolę dystrybutorów na rzecz licznych domów wydawniczych, które nie dysponowały strukturami dystrybucyjnymi dostosowanymi do realizacji małych zamówień szczegółowych i/lub nie zamierzały rozwijać tej działalności.
- (85) Spółdzielnia CELF, zrzeszająca różne podmioty środowiska wydawniczego, powstała w 1977 r., początkowo w formie spółdzielni o zmiennym kapitale zakładowym, celem złagodzenia niedoborów stwierdzonych na rynku zleceń eksportowych, w momencie gdy Hachette oraz Messageries du livre zdecydowały się zrezygnować z działalności agencyjnej ze względu na jej niską rentowność⁽²⁹⁾. Kapitał spółdzielni CELF, początkowo w wysokości 50 000 FF, później został podwyższony do 80 500 FF. Od 1979 r. CELF napotykała na poważne trudności finansowe, chociaż były one przewidywalne, gdyż obydwie przedsiębiorstwa poprzednio zajmujące się tą działalnością zdecydowały się wycofać z rynku, uznając go za nieopłacalny. Specjaliści, wydawcy, Krajowy Związek Zawodowy Wydawnictw (Syndicat national de l'édition — SNE) oraz władze państwowe uznały, że mimo to działalność spółdzielni CELF powinna być kontynuowana, by dzięki temu zapewnić jak najlepszy kolportaż książek w języku francuskim za granicą. W sytuacji gdy żaden inny podmiot nie wydawał się przygotowany do zapewnienia świadczenia tego typu usług, zdecydowano w 1980 r., że spółdzielnia CELF zostanie zrestrukturyzowana i zostanie poddana rekapitalizacji.
- (88) Zgodnie z art. 3 statutu spółdzielni CELF przedmiotem jej działalności jest „bezpośrednia realizacja zamówień⁽³²⁾ przeznaczonych za granicę oraz na terytoria i do departamentów zamorskich, książek, broszur i wszelkich innych nośników informacji, a szerzej — prowadzenie wszelkich transakcji mających na celu w szczególności rozwój promocji kultury francuskiej na świecie, przy pomocy ww. środków. Dla realizacji powyższych celów spółdzielnia przeprowadzać będzie wszelkie operacje przemysłowe, handlowe lub finansowe, związane z ruchomościami lub nieruchomościami, prowadzące do realizacji celu społecznego. Ponieważ przedmiot działalności spółdzielni ma charakter szczególny, żadna osoba fizyczna lub prawna nie może stać się ani pozostawać jej akcjonariuszem, jeśli nie prowadzi działalności odnoszącej się do jakiegokolwiek tytułu związanego z ww. transakcjami eksportowymi”.
- (89) Władze francuskie stwierdzają, że spółdzielnia CELF liczyła na dzień 6 listopada 2002 r. 76 akcjonariuszy, będących członkami spółdzielni, głównie wydawców. Każdy akcjonariusz dysponuje jednym głosem na walnym zgromadzeniu, niezależnie od wielkości swego udziału. Władze francuskie stwierdzają, że taka forma spółdzielni przesądza o przejrzystości, trosce o działanie dla wspólnego dobra i prawidłowym zarządzaniu przyznawanymi subwencjami.

⁽³⁰⁾ Stowarzyszenie to zrzeszało pewną liczbę wydawców działających głównie na rzecz upowszechniania książki francuskiej za granicą i wspierania inwestycji wydawców eksporterów. Stowarzyszenie to korzystało z pomocy państwa za pośrednictwem Wydziału Książki i Czytelnictwa przy Ministerstwie Kultury.

⁽³¹⁾ Tylko jedno przedsiębiorstwo zagraniczne jest aktualnie członkiem spółdzielni CELF. Chodzi o wydawcę Castermana z siedzibą w Belgii; jest to francuska filia Flammarion, która z kolei jest filią Italien Rizzoli.

⁽³²⁾ Do walnego zgromadzenia odbytego w dniu 29 czerwca 1994 r. statut spółdzielni CELF przewidywał wyraźnie małe zamówienia. W art. II statutu wskazano, że »przedmiotem działalności spółdzielni jest realizacja bezpośrednia lub ułatwienie realizacji małych zamówień przewidzianych za granicę oraz na terytoria i departamenty zamorskie».

⁽²⁸⁾ Według SNIEL małe zamówienia stanowią 6 % działalności CELF, co w opinii tego związku zawodowego oznacza, iż „spółdzielnia CELF prowadziła 94 % swej działalności w dziedzinach, w których jej działalność pierwotnie nie była przewidziana”.

⁽²⁹⁾ Krajowy Związek Zawodowy Wydawnictw, pismem z dnia 18 lipca 1980 r. przekazany przez stronę skarżącą, potwierdził ten fakt.

- (90) Główne podmioty upowszechniające książki to:
- wydawcy, którzy „produkują” książki;
 - kolporterzy, działający w domach książki lub samodzielnie, zapewniający promocję handlową książek u sprzedawców detalicznych lub niektórych hurtowych odbiorców instytucjonalnych;
 - dystrybutorzy, działający w domach książki lub samodzielnie, zapewniający logistykę kolportażu wydawców; otrzymują oni zamówienia z księgarni, od niektórych hurtowych odbiorców instytucjonalnych lub od różnorodnych pośredników; zaopatrują się u wydawców;
 - hurtownicy, którzy nie zawsze występują w obiegu dystrybucyjnym i którzy są pośrednikami między dystrybutorami i sprzedawcami detalicznymi lub niektórymi hurtowymi odbiorcami instytucjonalnymi;
 - agenci, zwracający się wyłącznie do sprzedawców detalicznych, nie zaś do odbiorców finalnych.
- (91) Francja stwierdza, że księgarnie należące do sieci sprzedaży muszą obecnie być zaliczane do podmiotów występujących na rynku oraz że powinny one również zostać uznane za potencjalnych konkurentów agentów eksportowych. Nie jest w stanie jednak przekazać danych dotyczących udziału w rynku, który został przejęty przez te nowe wchodzące podmioty⁽³³⁾.
- (92) Władze francuskie wyjaśniają, że różnorodność podmiotów obecnych na rynku powinna pozwolić na upowszechnianie i promocję książki wśród różnej publiczności, niezależnie od położenia geograficznego. „Program małych zamówień” należy uznać za zasadny, ponieważ umożliwił on złagodzenie niedoborów związanych ze złożonym mechanizmem kolportażu książek.
- (93) Władze francuskie przekazały pewne informacje w języku francuskim dotyczące rynku eksportu książki ogółem. Przybliżają one politykę gospodarczą spółdzielni CELF, która obszary, na których jest mało wydawców, traktuje w sposób uprzywilejowany zgodnie ze swoim statutem i zobowiązaniami podjętymi wobec władz francuskich.
- (94) Z tabeli 1 wynika, że spółdzielnia CELF jest mało aktywna na obszarach, gdzie bardzo aktywni są wydawcy, i odwrotnie, CELF jest bardzo aktywna na obszarach, gdzie rzadko obecni są wydawcy.

Tabela 1

Wydawnictwa francuskojęzyczne w podziale geograficznym w oparciu o obroty/udziały rynkowe CELF na ogólnym rynku eksportowym książek w języku francuskim			
REGIONY	Wydawnictwo	CELF	Udział CELF
Wspólnota Europejska	38,2 %	20,23 %	0,97 %
Ameryka Północna	17,4 %	6,03 %	0,64 %
Europa (poza UE)	16 %	1,11 %	0,13 %
Terytoria i dep. zamorskie	8,4 %	0,87 %	0,19 %
Azja	3,7 %	19,9 %	9,95 %
Afryka francuskojęzyczna	5,5 %	11,58 %	3,85 %
Maghreb	4,4 %	28,43 %	11,84 %
Bliski i Środkowy Wschód	2,3 %	1,09 %	0,87 %
Europa Wschodnia	2 %	2,21 %	2,03 %
Ameryka Łacińska	1,5 %	7,6 %	9 %
Antyle	0,32 %	0,7 %	4,27 %
Afryka niefrancuskojęzyczna	0,16 %	0,21 %	2,47 %
	100 %	100 %	

⁽³³⁾ Rynku tego nie można zidentyfikować w statystykach celnych.

- (95) Władze francuskie twierdzą, iż „Program małych zamówień” nie był zaplanowany jako specjalna pomoc dla spółdzielni CELF, lecz jako sposób wsparcia upowszechnienia książki francuskiej, ponieważ pomoc taka może wykorzystywać usługi innych podmiotów będących w stanie obsługiwać tego rodzaju zamówienia.
- (96) Wyjaśniają, że zmianie strukturalnej spółdzielni CELF, która miała miejsce w 1980 r., towarzyszyła decyzja o przyznaniu pomocy w ramach „Programu małych zamówień”. Potwierdzają, że spółdzielnia CELF była praktycznie jedynym „powszechnym” podmiotem mogącym otrzymać przedmiotowe subwencje⁽³⁴⁾; żaden inny podmiot, z wyjątkiem przedsiębiorstwa SIDE, w okresie dwunastu lat od wdrożenia programu, nie złożył w tej sprawie wniosku, mimo że program ten był znany specjalistom z branży.
- (97) Francja nie kwestionuje, że w 1991 r. Ministerstwo Kultury odmówiło udzielenia pomocy przedsiębiorstwu SIDE⁽³⁵⁾, ponieważ nie spełniało ono warunków przetrzymania wymaganej dla skorzystania z takiej pomocy i odmówiło podporządkowania się wymogom niezbędnym dla jej uzyskania. Ponadto Francja przypomina, że w 1996 r. Ministerstwo Kultury nawiązało kontakt z przedsiębiorstwem SIDE, aby zaproponować mu omawianą tu pomoc, którą SIDE odrzuciło.
- (98) Władze francuskie utrzymują, iż jednym z celów francuskiej polityki kulturalnej jest zapewnienie upowszechnienia na świecie dzieł w języku francuskim. Cel ten winien być rozumiany jako istotna część misji o charakterze publicznym. Dlatego też władze francuskie uważają, że Komisja powinna przeanalizować kwestionowane działania w świetle postanowień art. 86 ust. 2 Traktatu.
- (99) Francja przypomina, że spółdzielnia CELF została utworzona, a następnie dotowana spornymi subwencjami w czasie gdy podmioty gospodarcze, które zajmowały się tą działalnością, zdecydowały wycofać się z rynku. Jeśli nie wdrożono by spornych środków, upowszechnienie książek w języku francuskim przeznaczonych do małych księgarni powstałych na obszarach często oddalonych, gdzie popyt jest niewielki w przeliczeniu na obroty i wielkość sprzedaży, wyraźnie straciłoby na znaczeniu.
- (100) W tych okolicznościach władze francuskie zdecydowały się wdrożyć sporny program, aby wszystkie zamówienia mogły być uwzględnione na tych samych warunkach, co zamówienia o większym znaczeniu, również te zamówienia pozycji francuskojęzycznych, które były nieopłacalne.
- (101) Francja utrzymuje, że Ministerstwo Kultury udzieliło „swej pomocy w ponoszeniu kosztów operacyjnych spółdzielni CELF ze względu na jej działalność o charakterze publicznym, związaną z małymi zamówieniami”, toteż spółdzielnia CELF w istocie została powierzona misja o charakterze publicznym.
- (102) Na poparcie swych argumentów władze francuskie przekazały Komisji liczne dokumenty, a mianowicie:
- dekret nr 82-394 z dnia 10 maja 1982 r. w sprawie organizacji Ministerstwa Kultury, kładący nacisk na rolę tego ministerstwa w „promowaniu francuskiej kultury i sztuki w otwartym dialogu kultur świata”;
 - dekret nr 93-797 z dnia 16 kwietnia 1993 w sprawie uprawnień Ministra Kultury i Frankofonii, stanowiący, iż „minister kultury i frankofonii [...] wdraża, wspólnie z innymi zainteresowanymi ministrami, działania prowadzone przez państwo w celu zapewnienia promowania kultury francuskiej oraz promowania kultury francuskojęzycznej na świecie”;
 - zarządzenia w sprawie organizacji Wydziału Książki i Czytelnictwa, w tym ostatnie z 1996 r., oparte na ww. dekretach, określające misję Ministerstwa Kultury w dziedzinie eksportu książki.
- (103) Władze francuskie wskazują, że na podstawie tych dokumentów Wydział Książki i Czytelnictwa zawierał roczne umowy z partnerami, którym powierzano wdrażanie działań wynikających z polityki kulturalnej rządu. Umowy te określają cele współpracy pomiędzy ministerstwem i jednostkami przezeń subwencjonowanymi oraz odpowiednie zobowiązania stron.
- (104) Władze francuskie wyjaśniają, że Ministerstwo Kultury każdego roku zawierało ze spółdzielnią CELF⁽³⁶⁾ umowę, na mocy której była ona zobowiązana do pełnienia misji o charakterze publicznym polegającej na „uwzględnieniu wszystkich zamówień na pozycje francuskojęzyczne składanych przez księgarnie zagraniczne, niezależnie od wielkości zamówienia”.
- (105) Ponadto władze francuskie stwierdzają, że niezależnie od zakresu rynku referencyjnego przedsiębiorstwo SIDE i spółdzielnia CELF nie są konkurentami w odniesieniu do małych zamówień.
- (106) Władze francuskie wskazują w szczególności na sprzeczność występującą w stwierdzeniach przedsiębiorstwa SIDE, które stwierdzając, że współpracuje z tego samego rodzaju klientami, co spółdzielnia CELF oraz że traktuje wszystkich klientów jednakowo, „niezależnie od wielkości ich zamówień”, a jednocześnie wobec zamówień o wielkości poniżej dziesięciu egzemplarzy stosuje rabat niższy od pięciopunktowego.
- (107) Władze francuskie zauważają także, iż ta wymowna „kara”, stosowana przez przedsiębiorstwo SIDE do zamówień o wielkości poniżej dziesięciu pozycji, dowodzi, iż małe zamówienia nie są uprzywilejowanym przedmiotem jego działalności, w przeciwieństwie do zamówień umożliwiających przedsiębiorstwu SIDE osiągnięcie dużych oszczędności, jak to ma miejsce w wypadku klientów instytucjonalnych, którzy w rzeczywistości są uprzywilejowanymi klientami przezeń obsługiwanymi.

⁽³⁴⁾ Niektóre przedsiębiorstwa, Servedit — dla Afryki francuskojęzycznej; od 1988 do 1993 r., a także Ecole des loisirs: w 1995 r. — dla krajów basenu Morza Śródziemnego mogły korzystać z pomocy tej samej natury, lecz w specjalnych sektorach.

⁽³⁵⁾ Tylko jedno inne przedsiębiorstwo złożyło wniosek.

⁽³⁶⁾ Do 2001 r., ponieważ subwencje zostały zniesione, począwszy od 2002 r.

- (108) Podstawowa różnica w strategii handlowej wyraża się, w szczególności, przeciętną liczbą książek przypadających na linię sprzedaży i na fakturę, której wartość jest wyraźnie wyższa w przypadku przedsiębiorstwa SIDE niż w przypadku spółdzielni CELF.
- (109) Władze francuskie twierdzą, że zważywszy na cel polityczny Ministerstwa Kultury, jakim jest możliwie najszersze upowszechnienie książek w języku francuskim, spółdzielnia CELF, w zamian za przyznaną pomoc, nawet jeśli nie byłoby to skompensowane pomocą w ramach „Programu małych zamówień”, powinna móc zaproponować swym klientom bardzo szeroką i zróżnicowaną ofertę wydawniczą. Władze francuskie pragną zwrócić uwagę na fakt, że oferta spółdzielni CELF obejmuje kilkuset wydawców; w praktyce są to bardzo mali wydawcy, stowarzyszenia lub podmioty bardzo mało znane⁽³⁷⁾, których działalność wydawnicza nie ma charakteru, który mógłby stać się podstawą wielkich i rentownych zamówień. Proponując taką rozszerzoną listę wydawców, spółdzielnia CELF wspiera różnorodność. Z tego powodu musi zaopatrywać się u dużej liczby dostawców na kwoty często niewielkie, co zmusza spółdzielnię do prowadzenia wielu małych rachunków wydawców, bez możliwości ich skompensowania.
- (110) Z ekonomicznego punktu widzenia małe rachunki wydawnicze są mniej rentowne, ponieważ w przeciwieństwie do wielkich wydawców oferują niezbyt atrakcyjne warunki. Przedsiębiorstwo SIDE prowadzi politykę gospodarczą, uprzywilejowującą wydawców bardziej popularnych, którzy mogą składać większe zamówienia. Władze francuskie wykazują, że z tego względu należy odróżnić „małe rachunki” od „małych zamówień”. Pojęcie „małe zamówienia” z pewnością odpowiada określeniu użytemu w kwestionowanym „programie”, jednakże w sposób niewystarczający oddaje ono odpowiednik „małe rachunki klientów”, które stanowią „małe rachunki dostawców”.
- (111) Przyznanie subwencji jest niewątpliwie oparte na dodatkowych kosztach generowanych przez małe zamówienia, ale podmiot korzystający z pomocy podlega również zobowiązaniom, które nie są „kompensowane”.
- (112) Władze francuskie twierdzą, że pomoc wyrównawcza przyznana spółdzielni CELF miała na celu skompensowanie dodatkowych obciążeń wygenerowanych na skutek małych zamówień, których próg był ustalony w sposób empiryczny na 500 FF. Próg ten stanowił punkt odniesienia, co bynajmniej nie miało oznaczać, że każde zamówienie o wartości mieszczącej się w granicach 0 do 500 FF musiało znaleźć się poniżej progu rentowności. Niektóre zamówienia na kwotę 500 FF mogły być rentowne, podczas gdy inne nie. Wszystko zależało od liczby tytułów i książek objętych zamówieniem, ich rodzaju, jakości zawartego zamówienia, od tego, czy klient korzystał lub nie z gwarancji COFACE, jak też od środków i terminu płatności.
- (113) Władze francuskie są przekonane, że zamówienia objęte widełkami od 0 do 500 FF były, ogólnie rzecz biorąc, nierentowne i z zasady nie mogły zatem być pokrywane przez podmiot, który w swej działalności bierze pod uwagę jedynie kryteria ekonomiczne. Ten ostatni argument został wyjaśniony w odniesieniu do analizy kosztów dokonanej w oparciu o rok referencyjny 1994.
- (114) Jak wynika z tabeli 2a i 2b, władze francuskie ustalają, że spółdzielnia CELF została zmuszona w ostatnich latach, w szczególności od roku 1996/97, czyli od początku cofnięcia finansowania, do zróżnicowania swojej działalności, przede wszystkim poprzez rozwój usług dla rentownych klientów, do których zaliczają się księgarnie wystawiające duże rachunki oraz klienci instytucjonalni, tacy jak biblioteki, uniwersytety lub ośrodki kultury. W tym samym czasie zaobserwowano spadek obrotów uzyskiwanych z „małych rachunków” oraz zmniejszenie liczby klientów. Równocześnie stwierdzono ogólny wzrost obrotów spółdzielni CELF. Uwzględniając te okoliczności, władze francuskie przyznają, że realizacja małych zamówień była dla spółdzielni CELF czynnikiem spowalniającym jej działalność.

Zestawienie obrotów CELF

I/ Tabela 2a — przykład Niemiec

NIEMCY			
3,4 % obrotów CELF stanowi 27,2 % małych rachunków klientów aktywnych			
	1999	2000	2001
Obroty	2 331 713 FF	2 548 430 FF	2 906 533 FF
Liczba klientów	593	561	444
Obroty < 5 000 FF	480	462	344
Obroty < 10 000 FF	47	35	38
Obroty + 100 000 FF	0	2	4

⁽³⁷⁾ Na przykład: barokowy zespół architektoniczny Limoge; klasztor Świętej Magdaleny.

II/ Tabela 2b — Wspólnota Europejska

Rachunki klientów, Wspólnota Europejska			
	1999	2000	2001
Obroty	15 253 754 FF	14 241 785 FF	14 436 006 FF
Liczba aktywnych klientów	1 567	1 440	1 249
Obroty < 5 000 FF	1 059	950	782
Obroty < 10 000 FF	162	154	139
Obroty + 100 000 FF	19	15	18

V/ USTALENIA KOMISJI

(115) CELF i SIDE są przedsiębiorstwami konkurencyjnymi utworzonymi we Francji, prowadzącymi przede wszystkim działalność agentów eksportowych książek w języku francuskim⁽³⁸⁾. Działalność ta polega na kolportowaniu⁽³⁹⁾ książek w języku francuskim celem realizacji zamówień małych sprzedawców detalicznych (małych księgarń lub instytucji takich jak biblioteki lub uniwersytety), przede wszystkim do krajów i obszarów niefrancuskojęzycznych. W wypadku takich obszarów jak Belgia, Kanada lub Szwajcaria francuskojęzyczna kolportowanie książek zapewniają sami wydawcy lub odbywa się ono za pośrednictwem sieci dystrybucyjnych, ponieważ wielkość rynku jest dostatecznie duża, aby przedsiębiorstwa inwestowały w zintegrowane sieci dystrybucyjne. Taki rodzaj usług umożliwia optymalne upowszechnianie odpowiedniej liczby pozycji.

(116) Przedsiębiorstwo SIDE i władze francuskie przyznały, że agent w praktyce łączy zamówienia o małej wartości oraz że realizacja tego typu zamówień byłaby zbyt kosztowna dla wydawców i dystrybutorów tradycyjnych. Dzięki tej usłudze klienci, księgarnie lub instytucje nie muszą zwracać się do licznych dostawców.

(117) Jednocześnie zamówienia są kierowane do wydawców i/lub do dystrybutorów, mających tylko jednego dostawcę — agenta. Taka forma świadczenia usług pozwala im na oszczędność czasu i pieniędzy, gdyż nie muszą oni utrzymywać stosunków handlowych z licznymi klientami, zwłaszcza, jeśli — tak jak w tym wypadku — klienci są bardzo rozproszeni geograficznie.

(118) Agenci eksportowi są zatem podstawowymi usługodawcami w obiegu eksportowym książek do krajów, w których popyt jest niestały, fragmentaryczny i/lub słaby. W tej sytuacji usługi dostarczane przez agenta eksportowego okazują się często jedynym środkiem dla nabywcy (co w żadnym wypadku nie oznacza klienta końcowego), działającego w kraju niefrancuskojęzycznym, aby złożyć i odebrać zamówienia. Świadczenie usług przez agenta umożliwia obniżenie kosztów stałych związanych z realizacją każdego zamówienia.

⁽³⁸⁾ CELF jest wyłącznie agentem sprzedaży książek w języku francuskim, w przeciwieństwie do SIDE, które realizuje również kolportaż książek w innych językach.

⁽³⁹⁾ Działalność CELF, w przeciwieństwie do działalności SIDE, jest nastawiona wyłącznie na eksport.

(119) Nie ulega wątpliwości, że władze francuskie wdrożyły sporny „Program małych zamówień” celem wsparcia na rynku zamówień eksportowych małych zamówień o wielkości mniejszej lub równej 500 FF, zasadniczo uważanych za nierentowne. Należy zatem sprawdzić, czy program ten, niezgłoszony, którego spółdzielnia CELF była w rzeczywistości jedynym beneficjentem, był zgodny z Traktatem.

A/ ZAKRES STOSOWANIA POSTANOWIEŃ ART. 87 TRAKTATU

1/ PRZEDMIOTOWE ŚRODKI STANOWIĄ POMOC W ROZUMIENIU ART. 87 UST. 1 TRAKTATU

(120) Artykuł 87 ust. 1 Traktatu stanowi, że „Z zastrzeżeniem innych postanowień przewidzianych w niniejszym Traktacie, wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi”.

(121) Środek pomocowy będący przedmiotem niniejszej decyzji stwarza korzystną sytuację dla spółdzielni CELF, ponieważ chodzi tu o subwencję przeznaczoną na obniżenie kosztów małych zamówień. Fakt ten nigdy zresztą nie był kwestionowany przez władze francuskie.

(122) Środek ten jest finansowany z budżetu zarządzanego przez Wydział Książki i Czytelnictwa Ministerstwa Kultury, tzn. z państwowych środków budżetowych.

(123) Środek jest przeznaczony dla agentów rozprowadzających książki, a praktycznie — jedynym beneficjentem jest CELF. W związku z tym pomoc ma charakter selektywny.

(124) Jeśli chodzi o naruszenie wymiany pomiędzy Państwami Członkowskimi oraz zniekształcenie konkurencji, spowodowane stosowaniem środka, Komisja uwzględniła, co następuje.

- (125) Pomoc jest przyznana agentom francuskim, którzy eksportują książki w języku francuskim głównie do krajów niefrancuskojęzycznych. Wspomniani francuscy agenci, przynajmniej potencjalnie, konkurują z innymi agentami eksportowymi książek francuskojęzycznych działającymi w innych krajach francuskojęzycznych Wspólnoty (głównie w Belgii i w Luksemburgu). Należy jednak wziąć pod uwagę, że przy uwzględnieniu znacznej różnicy, jaka występuje pomiędzy ilością książek francuskojęzycznych eksportowanych do krajów niefrancuskojęzycznych przez Francję — z jednej strony i Belgię oraz Luksemburg — z drugiej, zniekształcenie konkurencji wywołane pomocą na rynku jest w istocie bardzo ograniczone.
- (126) Pomoc może również wywoływać zniekształcenie konkurencji i zakłócać wymianę handlową i wpływać na inne rodzaje działalności spółdzielni CELF. Wydaje się, że działalność spółdzielni ogranicza się do kolportażu za granicą, ze strony internetowej spółdzielni CELF⁽⁴⁰⁾ jasno wynika, że podmiot ten nie prowadzi sprzedaży ani na terenie Francji, ani osobom prywatnym. Analizowana pomoc została przyznana spółdzielni CELF w ramach „Programu małych zamówień”, polegającym na zapewnieniu obsługi wszystkich zamówień wychodzących z księgarni zagranicznych znajdujących się na obszarach niefrancuskojęzycznych, niezależnie od wielkości zamówienia. Komisja stwierdza, że kwestionowany mechanizm mógł być korzystny dla nabywców i wydawców książek francuskojęzycznych w takim stopniu, w jakim pierwsi z wymienionych mogli korzystać z przystępnych cen, a drudzy z ułatwień prowadzeniu przy sprzedaży. Takie zakłócenie wymiany jest jednak krańcowo pośrednie, a przez to bardzo ograniczone ze względu na bardzo małą substytucyjność między książkami w języku francuskim i w innych językach.
- (127) Uwzględniając te okoliczności, pomoc przyznana spółdzielni CELF stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu, ponieważ jednocześnie spełnia cztery warunki pojęcia pomocy. Należy jednak zauważyć, że wpływ na wymianę i zniekształcenie konkurencji wywołane zastosowaniem działania jest bardzo słaby.
- (128) Tym niemniej należy zaznaczyć, że Państwa Członkowskie, zgodnie z art. 88 ust. 3 Traktatu, są zobowiązane informować Komisję we właściwym czasie o planowanych programach pomocowych.
- (129) Rząd francuski nie zawiadomił o programie będącym przedmiotem niniejszej decyzji ani też o pomocy przyznanej spółdzielni CELF na realizację małych zamówień przed przystąpieniem do jej przekazania. Pomoc została zatem udzielona nielegalnie.
- (130) Ponadto zważywszy że Trybunał częściowo uchylił decyzję Komisji z dnia 18 maja 1993 r., a następnie decyzję Komisji 1999/133/WE, które zezwalały na pomoc przyznaną spółdzielni CELF, pomoc udzielona spółdzielni CELF na realizację małych zamówień pozostała nielegalna.
- (131) Obecnie należy sprawdzić, czy jedno z odstępstw przewidzianych w art. 87 ust. 2 i 3 ma zastosowanie w danej sprawie, tak aby analizowana pomoc mogła zostać wyłączona spod ogólnego zakazu przewidzianego w ust. 1 powołanego artykułu.
- 2/ OCENA ŚRODKÓW W ODNIESIENIU DO POSTANOWIEŃ ART. 87 UST. 2 I 3 TRAKTATU
- (132) Komisja utrzymuje, że odstępstwa od art. 87 ust. 2 Traktatu nie mają zastosowania w danej sprawie, ponieważ kwestionowany środek pomocowy nie zmierzał wyraźnie do celu określonego w powołanym artykule. Pomoc nie spełniała również warunków określonych w odstępstwie przewidzianym w art. 87 ust. 3 lit. a) Traktatu, ponieważ nie była przeznaczona na wspieranie rozwoju regionów mogących korzystać z powołanego przepisu. Odstępstwo przewidziane w art. 87 ust. 3 lit. b) dotyczące promocji realizacji projektu istotnego we wspólnym interesie europejskim, również nie może być stosowane w danej sprawie, gdyż kwestionowany środek pomocowy nie dąży do promowania tego typu projektów. Ze względu na fakt, że pomoc nie miała na celu zlikwidowania poważnych zakłóceń w gospodarce francuskiej, odstępstwo zawarte w drugiej części art. 87 ust. 3 lit. b) nie ma również zastosowania w tym wypadku. Artykuł 87 ust. 3 lit. c) dotyczący podatku na rozwój niektórych działalności lub niektórych regionów gospodarczych nie może być tu powołany, ponieważ pomoc nie dotyczy celów regionalnych ani horyzontalnych i Komisja stwierdza, że przepis ten nie może być zastosowany w danym wypadku jako podstawa zasad sektorowych.
- (133) Artykuł 87 ust. 3 lit. d) Traktatu natomiast stanowi, że: *„Za zgodną ze wspólnym rynkiem może zostać uznana [...] pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem”*.
- (134) Nie ulega wątpliwości, że cel kulturowy omawianej pomocy, uznany w pierwszej fazie przez stronę skarżącą⁽⁴¹⁾, został od razu uznany przez Komisję w decyzji z dnia 18 maja 1993 r., a następnie potwierdzony przez Trybunał wyrokiem z dnia 18 września 1995 r. i ponownie potwierdzony decyzją Komisji 1999/133/WE i nie został zakwestionowany wyrokiem Trybunału z dnia 28 lutego 2002 r.
- (135) Cel ten został jednoznacznie uznany przez rząd francuski, który uznał za pożądane prowadzić politykę wolontariatu sprzyjającą upowszechnianiu pozycji w języku francuskim na świecie. Zamiar ten mieści się w ramach coraz silniejszych tendencji, których celem jest ochrona oraz zachęcanie do utrzymywania różnorodności kulturowej na szczeblu międzynarodowym.

⁽⁴⁰⁾ www.celf.fr

⁽⁴¹⁾ Pismo zarządu SIDE do Komisji z dnia 7 września 1992 r.

- (136) Komisja wypowiedziała się już w tej kwestii w komunikacie dla Rady i Parlamentu Europejskiego, zatytułowanym „Międzynarodowy instrument wspierania różnorodności kulturowej (fr. *Vers un instrument international sur la diversité culturelle*)”⁽⁴²⁾. W komunikacie tym stwierdzono, iż różnorodność kulturowa stała się głównym tematem międzynarodowych debat na forum organizacji międzynarodowych i regionalnych, co pozwala odpowiedzieć na wzrastające zainteresowanie ze strony społeczeństwa obywatelskiego i rządów ochroną odrębności kulturowej jako wspólnego dziedzictwa narodów.
- (137) Ochrona i promocja różnorodności kulturowej stanowi jedną z podstawowych zasad modelu europejskiego. Zasady te są wpisane do Traktatu, w art. 151 ust. 1, który stanowi, że: „Wspólnota przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego.”, a także w art. 151 ust. 4, który stanowi, że: „Wspólnota uwzględni aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych postanowień niniejszego Traktatu, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.”.
- (138) Traktat nakłada na Wspólnotę i wchodzące w jej skład Państwa Członkowskie obowiązek promowania różnorodności kulturowej w ich stosunkach międzynarodowych, jako ich wkładu w porządek światowy oparty na trwałym rozwoju, pokojowym współistnieniu i dialogu kultur. Władze francuskie, traktując priorytetowo i wspierając finansowo upowszechnianiu pozycji francuskojęzycznych, wdrożyły politykę kulturową odpowiadającą celom ustalonym w Traktacie.
- (139) Uwzględniając te okoliczności, Komisja stwierdza, że pomoc udzielona spółdzielni CELF przez władze francuskie, mająca na celu zapewnienie upowszechnienia pozycji w języku francuskim, niezależnie od wielkości zamówienia, jest w pełni zgodna z celem kulturowym w rozumieniu Traktatu.
- 3/ ZGODNOŚĆ PRZEDMIOTOWYCH ŚRODKÓW Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM
- (140) Zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu, pomoc przeznaczona na promowanie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego może być zgodna z zasadami wspólnego rynku, jeżeli nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji w zakresie zgodnym ze wspólnym interesem.
- a Uwagi wstępne Komisji dotyczące opinii stron trzecich**
- (141) Komisja zauważa, że osoby trzecie występujące po ogłoszeniu decyzji o wszczęciu postępowania, nie są, za wyjątkiem SIDE i CELF, agentami eksportowymi, lecz raczej usługodawcami wyspecjalizowanymi „hurtownikami”. Żadna spośród występujących stron trzecich nie podaje, że zwracała się do Ministerstwa Kultury celem pozyskania omawianej pomocy.
- (142) Należy stwierdzić, że z licznych opinii stron trzecich wynika, że uruchomiony przez władze francuskie mechanizm pomocowy nie był, przynajmniej w pierwszym okresie, zakwestionowany przez podmioty branżowe, którzy przedstawili swe opinie.
- (143) Komisja mogła również stwierdzić, że strona skarżąca, podobnie jak strony trzecie, wiedziała o istnieniu wszystkich środków pomocowych, które otrzymała spółdzielnia CELF od czasu jej utworzenia w 1980 r. Jednak dopiero w 1991 r.⁽⁴³⁾ przedsiębiorstwo SIDE zwróciło się do Ministerstwa Kultury o przyznanie omawianej pomocy, natomiast do Komisji sprawa została wniesiona szereg miesięcy potem, tj. dopiero w marcu 1992 r.
- (144) Komisja uznaje, iż opinie osób trzecich stanowią głównie krytykę skierowaną przeciwko polityce różnicowania działalności, prowadzonej przez CELF⁽⁴⁴⁾. Zarzuca się jej, że występowała w pewnym okresie przy współudziale wydawców przyznających jej preferencyjne rabaty, na innych rynkach aniżeli ten, dla którego została powołana na początku, tzn. rynku małych zamówień.
- (145) Z przedstawionych dokumentów wynika, że w chwili jej utworzenia, CELF rzeczywiście obsługiwała jedynie księgarnie. Dopiero później, w 1990 r., rozpoczęła poszukiwanie innego rodzaju klientów. Nic jednak nie wskazuje, aby różnicowanie działalności CELF było finansowane dzięki spornym subwencjom, a wręcz przeciwnie — CELF różnicowanie działalności było możliwe, ponieważ celem i efektem pomocy było skompensovanie wyłącznie nadmiernych kosztów generowanych przez małe zamówienia, jak wykazano w motywie 198 i następnym.
- (146) Niektóre spośród osób trzecich, występujących jako hurtownicy eksporterzy lub księgarnie eksportowe, zwracają uwagę, iż z punktu widzenia zaspokojenia popytu pomoc była bezużyteczna. Osoby te nie przedstawiły jednak właściwych argumentów na poparcie tych stwierdzeń.
- (147) Niektóre spośród osób trzecich utrzymują, że CELF czerpała korzyści wynikające z uprzywilejowanych stosunków utrzymywanych przez spółdzielnię z niektórymi podmiotami publicznymi, takimi jak „France édition”. Postawa „France édition” była krytykowana zwłaszcza przez Hexalivre, które przyznało uprzywilejowane traktowanie spółdzielni CELF udostępniając jej swoje stoisko na targach międzynarodowych, jednocześnie odmawiając tego przywileju Hexalivre.
- (148) Komisja ustaliła, zgodnie z dokumentami przedłożonymi przez władze francuskie, że CELF, jako członek „France édition”, zapłaciła za wynajem powierzchni na stoisku „France édition” oraz za katalogi zamówione w tej firmie. Tym niemniej, jak wykazały władze francuskie, ten rodzaj stosunków w żaden sposób nie dotyczył władz publicznych.

⁽⁴²⁾ COM(2003)520 wersja ostateczna.

⁽⁴³⁾ Pisma SIDE datowane na dzień 22. maja i 4. czerwca 1991 r.

⁽⁴⁴⁾ Patr.: motyw 81.

- (149) Jednakże okoliczności te nie zostały uwzględnione w decyzji o wszczęciu procedury z dnia na 30 lipca 1996 r., ponieważ nie dotyczą one problemu „małych zamówień”. W związku z tym Komisja nie wypowie się w tej kwestii w ramach niniejszej procedury.
- (150) Władzom francuskim zarzucono również faworyzowanie spółdzielni CELF poprzez stosowanie zamówień publicznych jako wybiegu, zwłaszcza w odniesieniu do pomocy przyznanej dla wdrożenia programu „Nowości (Nouvautés)”, zarządzanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, oraz rolę, jaką odegrały zamówienia złożone przez stowarzyszenia związane z tym ministerstwem i Ministerstwem Współpracy, takie jak *Stowarzyszenie na rzecz promowania myśli francuskiej* (Association pour la diffusion de la pensée française — ADPF) oraz *Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju nauki i kultury w Afryce i na Madagaskarze* (Association pour le développement de l'enseignement et de la culture en Afrique et à Madagascar — AUDECAM).
- (151) Jednakże okoliczności te nie zostały ujęte w decyzji o wszczęciu procedury z dnia 30 lipca 1996 r. i nie dotyczą one problemu „małych zamówień”. W związku z tym Komisja nie wypowie się w tej kwestii w ramach niniejszej procedury.
- (152) SIDE wskazuje na „złożony system środków pomocowych, z których korzysta nie tylko spółdzielnia CELF, lecz także liczne podmioty, podobnie jak ona sama, zrzeszające wydawców i władze publiczne na nieprzejrzystych zasadach”, jak też na ogólną politykę kulturową prowadzoną przez władze publiczne.
- (153) Na poparcie swych argumentów SIDE przedłożyło raport Trybunału Obrachunkowego z listopada 1996 r. Komisja zauważa, że raport ten zawiera głównie ogólną krytykę sposobu, w jaki środki pomocowe na rzecz kultury były rozdysponowane we Francji. Nie zawiera on żadnej wzmianki dotyczącej pomocy przyznanej spółdzielni CELF na realizację małych zamówień. CELF jest przywołana, ale tylko w sprawie programu „Strona po stronie” oraz akcji „Program plus”, które zostały uznane przez Trybunał wyrokiem z dnia 18 września 1995 r. ⁽⁴⁵⁾.
- (154) Uwzględniwszy te okoliczności, Komisja stwierdza, że wnioski raportu Trybunału Obrachunkowego mogą być uwzględnione przy jej ocenie w ramach niniejszej procedury. Decyzja o wszczęciu procedury z dnia 30 lipca 1996 r. w sprawie „Programu małych zamówień” nie zwierała ogólnej krytyki przedstawionej przez SIDE, dotyczącej polityki Francji odnoszącej się do środków pomocowych na cele kulturowe. W związku z tym Komisja nie będzie wypowiadać się w tej kwestii w ramach niniejszej procedury.

b Odpowiedź na przedmiotowe stwierdzenia przedsiębiorstwa SIDE

- (155) W trakcie pierwszej fazy postępowania sprawdzającego w sprawie udzielonej pomocy, SIDE podniosło pewne

szczegółowe kwestie dotyczące rekapitalizacji spółdzielni CELF oraz korzyści, jakie spółdzielnia ta odniosła dzięki „zarządzaniu programami publicznymi”. SIDE kwestionuje również cały szereg korzyści szczegółowych, związanych z uprzywilejowaniem CELF w stosunkach z władzami państwowymi.

Rekapitalizacja CELF w 1980 r.

- (156) Należy zauważyć, że kapitał CELF został podwyższony w 1980 r. z 80 500 FF do 1 280 500FF. Operacja ta została sfinansowana w 50 % przez ADEF oraz w 50 % przez akcjonariuszy (prywatnych) CELF.
- (157) Głównym celem ADEF, zrzeszającym pewną liczbę wydawców, było wspieranie obecności książek francuskich za granicą oraz inwestycji realizowanych przez wydawców lub eksporterów. Stowarzyszenie korzystało z dotacji pochodzącej ze środków publicznych, przyznanej przez Ministerstwa Kultury.
- (158) Po analizie dokumentacji przedłożonej przez władze francuskie, Komisja doszła do wniosku, że kwestionowane podwyższenie kapitału nie wynikało z pomocy państwa, lecz było zwykłym przejściem udziałów. W istocie nie można kwestionować ani zabraniać udziału inwestorów prywatnych w tworzeniu przedsiębiorstwa w jego obecnej formie. Ministerstwo Kultury nie interweniowało w kapitał spółdzielni CELF, zaś ADEF, stowarzyszenie, bez wątpienia w części finansowane przez państwo, w tym wypadku działało jak inwestor prywatny w warunkach gospodarki rynkowej. Subskrypcja na akcje dokonana przez ADEF w rzeczywistości jest w pełni zgodna z pkt 3.2 tiret trzecie komunikatu Komisji w sprawie stosowania art. 92 i 93 Traktatu WE dotyczącego przejścia udziałów publicznych ⁽⁴⁶⁾. Uwzględniwszy te okoliczności, należy stwierdzić, że operacja ta nie zawierała elementu pomocy ze strony państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu.

- (159) Ponadto omawiana rekapitalizacja miała miejsce już dziesięć lat przed skierowaniem przez SIDE pierwszego pisma do Komisji w dniu 20 marca 1992 r., dlatego Komisja zwróciła się o informacje do władz francuskich pismem z dnia 2 kwietnia 1992 r. Z tego względu oraz zgodnie z postanowieniami art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. w sprawie trybu stosowania art. 93 Traktatu WE ⁽⁴⁷⁾, Komisja w konkretnym przypadku nie mogła zatem nakazać cofnięcia rekapitalizacji, nawet jeżeli chodziłoby o pomoc państwa.

Rekapitalizacja CELF za pośrednictwem ADEF w 1993 r.

- (160) SIDE podnosi również sprawę pomocy, która rzekomo została udzielona spółdzielni CELF w 1993 r. za pośrednictwem cesji akcji ADEF na rzecz SNE — współpracownika CELF.

⁽⁴⁵⁾ Patrz: motyw 10.

⁽⁴⁶⁾ Biuletyn Wspólnot Europejskich, 9-1984.

⁽⁴⁷⁾ Dz.U. L 83 z 27.3.1999, str. 1.

(161) W swych uwagach z dnia 5 grudnia 2003 r. SIDE zwróciła uwagę Komisji na fakt, że powinna ona, stosownie do pism złożonych przez SIDE podczas posiedzenia z dnia 4 lipca 2001 r., wypowiedzieć się w sprawie środków pomocowych, które zdaniem przedsiębiorstwa zostały przyznane spółdzielni CELF podczas likwidacji ADEF w czerwcu 1993 r.

(162) Komisja uznała, iż kwestia ta nie była zawarta w decyzji o wszczęciu procedury z dnia 30 lipca 1996 r. W związku z tym Komisja nie wypowie się w tej kwestii w ramach niniejszej procedury.

Korzyści odniesione przez CELF związane z „zarządzaniem programami publicznymi”

(163) SIDE wyjaśnia, że spółdzielnia CELF mogła utrzymywać się na rynku i kontynuować udzielania tego samego rodzaju rabatu swym klientom już po zniesieniu „Programu małych zamówień”, ponieważ nadal otrzymywała liczne subwencje państwowe poprzez wybieg, jakim były programy „Na wschód Europy”, który zastąpił program „Strona po stronie”, a także „Program plus”, dotowany z funduszu o stałym wzroście.

(164) Należy przypomnieć, że wymienione programy były już wówczas zatwierdzone przez Komisję decyzją z dnia 18 maja 1993 r. i zatwierdzone przez Trybunał wyrokiem z dnia 18 września 1995 r. ⁽⁴⁸⁾.

(165) Z powyższego wynika, że aspekty te nie były omawiane w decyzji wszczęcia procedury z dnia 30 lipca 1986 r. W związku z tym Komisja nie wypowie się w tej kwestii w ramach niniejszej procedury.

c Pomoc w zakresie małych zamówień niemająca wpływu na zmiany warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w stopniu sprzecznym ze wspólnym interesem

i) Mechanizm promowania działalności gospodarczej zaniechanej przez podmioty branżowe

(166) „Program małych zamówień” został opracowany w 1980 r. przez Ministerstwo Kultury, w czasie gdy specjaliści z branży (grupa Hachette i Messageries du livre) zamierzali wycofać się z rynku zamówień eksportowych. Kwestionowany mechanizm został wdrożony w taki sposób, aby zachęcić podmioty gospodarcze do działania na rynku i aby wszystkie zamówienia książek w języku francuskim wychodzących z księgarni znajdujących się na obszarach niefrancuskojęzycznych, mogły być zrealizowane.

(167) W pierwszym rządzie Komisja stwierdza, zgadzając się z niektórymi opiniami osób trzecich włączających się w postępowanie, że „Program małych zamówień”, który faktycznie towarzyszył tworzeniu spółdzielni CELF w jej aktualnej postaci, był znany specjalistom z branży i spotkał się, przynajmniej na pierwszym etapie, z dobrym przyjęciem z ich strony ⁽⁴⁹⁾ lub brakiem sprzeciwu, jednakże nie ubiegali się o te środki pomocowe.

(168) Przedsiębiorstwo SIDE utrzymuje, że „Program małych zamówień” był przeznaczony wyłącznie dla spółdzielni CELF. Fakt ten, jej zdaniem, potwierdza odmowa Minis-

terstwa Kultury w 1991 r. Jednocześnie przedsiębiorstwo SIDE nie zaprzecza, iż odrzucenie jego wniosku o przyznanie pomocy było uzasadnione jego własną odmową podporządkowania się obowiązkowi przejrzystości działania wymaganej dla skorzystania z omawianej pomocy.

(169) Tym niemniej w 1996 r., w związku z uchYLENIEM decyzji Komisji z dnia 18 maja 1993 r., Ministerstwo Kultury w trosce o zakończenie postępowania przypominało przedsiębiorstwu SIDE, że system pomocy związanej z małymi zamówieniami nie był z definicji zastrzeżony dla spółdzielni CELF. Ministerstwo zaproponowało mu, pismem z dnia 3 września 1996 r., spotkanie celem sprawdzenia, czy przedsiębiorstwo było w stanie, na tych samych warunkach przejrzystości działania, świadczyć takie same usługi jak spółdzielnia CELF.

(170) Podczas spotkania, które odbyło się dnia 26 września 1996 r., kierownictwo przedsiębiorstwa SIDE odmówiło przyjęcia złożonej propozycji, dając Ministerstwu Kultury do zrozumienia, że odmawia skorzystania z programu, którego zgodność z prawem wspólnotowym może być zakwestionowana przez Komisję.

(171) Na poparcie swej argumentacji, SIDE przedkłada raport Krajowej Fundacji Nauk Politycznych, w którym głównie skrytykowano decyzję władz francuskich dotyczącą nie udzielania subwencji bezpośrednio księgarniom. Z tego względu Komisja przypomina, że władze państwowe mają prawo wolnego wyboru sposobu subwencjonowania, który wydaje się im najlepiej dostosowany do zamierzonych celów, pod warunkiem przestrzegania właściwego prawa wspólnotowego. Jednocześnie Komisja wskazuje na małe znaczenie przedłożonego dokumentu i pragnie zauważyć, że sami redaktorzy krytycznie podchodzą do własnej oceny ⁽⁵⁰⁾.

(172) Przedsiębiorstwo SIDE utrzymuje, iż pomoc była beзуzyteczna. W nawiązaniu do tego stwierdzenia Komisja podkreśla, że beneficjenci pomocy byli zobowiązani do realizacji wszystkich zamówień o wartości mniejszej od 500 FF, co gwarantowało, że książki francuskojęzyczne mogły dotrzeć do wszystkich księgarni, włącznie z najmniejszymi działającymi w dalekich krajach, nawet jeśli ich potrzeby ograniczałyby się jedynie do kilku książek, często publikowanych przez różnych wydawców. Takie zamówienia nie były realizowane przez przedsiębiorstwo SIDE, które, jak już zostało stwierdzone, nie realizowało dostaw do wszystkich krajów.

(173) Na podstawie wyżej podanych okoliczności sprawy, Komisja ustaliła, że „Program małych zamówień” był w zasadzie dostępny dla każdego przedsiębiorstwa/firmy, które zechciałoby złożyć w sprawie stosowny wniosek, z zastrzeżeniem, że przyjmuje warunki związane z przyznaniem pomocy. Komisja wskazuje ponadto, że SIDE, począwszy od 1996 r., wyraźnie dawało do zrozumienia, że nie życzy sobie być beneficjentem programu. W tej sytuacji Komisja stwierdza, że zakwestionowana pomoc nie miała charakteru dyskryminującego i że była niezbędna dla osiągnięcia celów podjętych przez władze francuskie.

⁽⁴⁸⁾ Patrz: motyw 10.

⁽⁴⁹⁾ Co najmniej do 1991 r. Patrz: motyw 79 i następne.

⁽⁵⁰⁾ Strona 163 raportu przekazanego przez SIDE.

- (174) Jednocześnie Komisja stwierdza, że nawet gdyby analizowana pomoc mogła być uznana do 1996 r. za przeznaczoną wyłącznie dla spółdzielni CELF, to do władz francuskich należała ocena, jakie działania były najważniejsze i pożyteczne dla optymalnego osiągnięcia postawionego celu, a zatem pomoc nie wychodziła poza potrzeby wynikające z realizacji tego celu, jak to zostanie wykazane poniżej.
- ii) Weryfikacja dokonana przez Komisję oparta na danych liczbowych przekazanych przez władze francuskie i stronę skarżącą
- Rynek zamówień eksportowych książek w języku francuskim
- (175) W ramach swej działalności agentów eksportowych, CELF i SIDE rozprowadzają książki w krajach i na terenach niefrancuskojęzycznych. W krajach francuskojęzycznych, takich jak Belgia, Kanada i Szwajcaria, rynek lokalny opanowany jest przez wielkich wydawców dzięki działalności ich filii lub przedstawicielstw.
- (176) Agencje eksportowe odgrywają zatem bardzo marginalną rolę na rynkach, które stanowią główny zbył dla książek w języku francuskim, czyli w trzech wyżej wymienionych państwach.
- (177) Nie ulega wątpliwości, że spółdzielnia CELF została utworzona pod koniec lat siedemdziesiątych celem złagodzenia niedoborów na rynku, z którego wycofali się specjaliści z branży ze względu na nierentowność oraz że sporna pomoc miała za zadanie wesprzeć segment wyraźnie nierentownej działalności agentów.
- (178) W swej decyzji 1999/133/WE Komisja zdefiniowała rynek, na którym sprawdzała skutki spornej pomocy, jako rynek eksportu książek w języku francuskim „w ogóle”. Trybunał, podążając za argumentacją przedsiębiorstwa SIDE, potwierdził tę analizę i uznał, że Komisja popełniła błąd oczywisty w ocenie, ponieważ eksport książek w języku francuskim i agencje eksportowe książek w języku francuskim nie stanowią rynków substytucyjnych, lecz rynki odrębne, ponieważ drugi z nich stanowi część pierwszego.
- (179) Nie podważając oceny Trybunału, Komisja zauważa, że z dokumentów przedstawionych w tej sprawie, zarówno przez przedsiębiorstwo SIDE⁽⁵¹⁾, jak i przez władze państwowe, wynika, iż mechanizmy kolportażu za granicę książek w języku francuskim są bardzo zróżnicowane⁽⁵²⁾, komplementarne, a czasami substytucyjne, ponieważ agencje eksportowe stanowią jeden z licznych istniejących systemów.
- (180) Komisja stwierdza, że przedsiębiorstwo SIDE oraz władze francuskie przyznają, że trudno jest wyraźnie rozgraniczyć różne rynki w specyficznym sektorze upowszechniania książki.
- (181) Przedsiębiorstwo SIDE stwierdza w swych ostatnich uwagach, że na omawianym rynku krajowym obecni są agenci ogólnobranżowi, tacy jak SIDE oraz spółdzielnia CELF. Inne podmioty, których SIDE określa raz jako agentów, innym razem — jako księgarnie eksportowe⁽⁵³⁾, prowadzą również bezpośrednią sprzedaż odbiorcom finalnym, ale na bardzo niewielką skalę, i w zupełnie marginalnym stopniu stanowiłyby konkurencję dla obydwu agentów ogólnobranżowych.
- (182) Władze francuskie dzielą w części analizę przedsiębiorstwa SIDE, stwierdzając przy tym, iż księgarnie eksportowe, do których czyni odniesienie strona skarżąca, są w rzeczywistości agentami wyspecjalizowanymi. Dodają do listy potencjalnych konkurentów pewną liczbę księgarni, które obsługują, choćby okazjonalnie, zamówienia dla księgarzy zagranicznych. Francja stwierdza, że księgarnie *on line* powinny odąd być zaliczane do konkurentów agentów, ogólnobranżowych, co Komisja uważa za właściwe, nawet jeśli dokładne dane, dotyczące wielkości sprzedaży w tym segmencie opartym na zastosowaniu nowoczesnych technologii, były jeszcze niedostępne.
- (183) Należy zauważyć, że przedsiębiorstwo SIDE przekazało Komisji pewne dane liczbowe w celu unaocznienia „dominującej pozycji” zajmowanej przez spółdzielnię CELF⁽⁵⁴⁾ w sektorze tego rynku.
- (184) Komisja, jak to zostało przypomniane w motywie 29, nie będzie wypowiadać się w niniejszej decyzji w sprawie skargi przedsiębiorstwa SIDE z art. 81 i 82 Traktatu, ponieważ zagadnienie to jest przedmiotem odrębnego postępowania sprawdzającego. Wobec powyższego Komisja poinformowała SIDE pismem z dnia 7 sierpnia 2003 r. o swym wstępnym zamiarze oddalenia jego skargi.
- (185) Jednakże, nie przesądzając o ostatecznym stanowisku, jakie Komisja zajmie po analizie innych dokumentów, Komisja przypomina, iż spółdzielnia CELF jako firma międzybranżowa została utworzona, aby wypełnić niszę na rynku opuszczonym przez podmioty branżowe. Fakt ten nie został podważony w opiniach osób trzecich. W związku z tym fakt posiadania przez CELF bardzo wysokiego udziału w rynku nie powinien budzić wątpliwości.

⁽⁵¹⁾ Samo SIDE czyni odniesienie, w wielu swych komentarzach wyrażonych na piśmie, do pomocy na rzecz eksportu książek.

⁽⁵²⁾ Patrz: motyw 90.

⁽⁵³⁾ Pisma z 7 września 1992 r. oraz 9 grudnia 2002 r. w sprawie „zainteresowanych książką międzynarodową”.

⁽⁵⁴⁾ CELF przeszła z 86,60 % udziału na rynku w roku 1992 do 92,75 % w roku 2001, co oznaczałoby, że wartość pomocy nie ma wpływu na pozycję spółdzielni CELF, ponieważ przyznana jej pomoc była w sposób stały zmniejszana od roku 1996/1997.

- (186) Komisja stwierdza, że pozycja CELF na rynku, o którym mowa, nie ma bezpośredniego związku z kwestią przyznania pomocy. Komisja pragnie jedynie zweryfikować zgodność udzielonej pomocy na rynku zamówień eksportowych z art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu.
- Zasadność pojęcia „małe zamówienia” w ramach zamówień eksportowych
- (187) Zamówienie eksportowe książek polega na uwzględnianiu niewielkich zamówień. Wydawcy i dystrybutorzy tradycyjni wycofali się z tego rynku pod koniec lat siedemdziesiątych ze względu na niedostateczną rentowność. Zatem zlecenia eksportowe dotyczą w każdym przypadku małych zamówień.
- (188) SIDE oraz władze francuskie zgodziły się odnośnie do definicji kwestionowanego świadczenia. Natomiast ich stanowisko jest rozbieżne, gdy chodzi o określenie, w ramach rynku zleceń eksportowych, zamówień „mniej ważnych” (np. zamówienie taniej pozycji książkowej przez księgarnię afrykańską), które generują nadmierne koszty powodujące nierentowność transakcji.
- (189) Ministerstwo Kultury ustaliło progową wartość „małych zamówień” przewidzianych do subwencjonowania na 500 FF ((76,22 EUR). Władze francuskie zawsze utrzymywały, że niektóre zamówienia o wartości poniżej 500 FF mogą być rentowne, podczas gdy inne, których wartość jest większa, mogą być nieopłacalne. Celem było znalezienie sposobu zgodnego z zasadami rynku na zachęcenie podmiotów gospodarczych do zajęcia się realizacją zamówień odrzuconych ze względu na ich niedostateczną rentowność.
- (190) Komisja zwróciła się do strony skarżącej i do władz francuskich o złożenie wyjaśnień odnośnie do rentowności działalności. W tym celu Komisja poprosiła głównie o opis różnych operacji, które należy wykonać w związku ze świadczeniem usługi, w taki sposób, aby dla danego przypadku można było ustalić, skąd pochodzą nadmierne koszty wymagające kompensacji.
- (191) Władze francuskie oraz przedsiębiorstwo SIDE ogólnie zgodziły się, że realizacja zamówień przebiega w sposób opisany przez SIDE w załączniku III, niezakwestionowanym przez władze francuskie.
- (192) Rozbieżność pomiędzy nimi dotyczy zatem głównie kwestii rentowności, która łączy się ze świadczeniami. Zdaniem przedsiębiorstwa SIDE wszystkie zamówienia są rentowne, niezależnie od ich charakteru, zaś w opinii władz francuskich świadczenie niektórych usług wyraźnie nie jest opłacalne, co uzasadnia przyznaną pomoc.
- (193) W związku z powyższym Komisja zwraca uwagę na niektóre stwierdzenia przedsiębiorstwa SIDE, które zestawione łącznie, mogą wydawać się sprzeczne. Mowa jest o następujących stwierdzeniach: „*najbardziej interesujący klienci to tacy, którzy mają duży wolumen zamówień*” oraz „*małe zamówienia są ogółem bardziej rentowne przy realizacji aniżeli zamówienia większe*”.
- (194) Komisja zauważyła, że przedsiębiorstwo SIDE i spółdzielnia CELF z reguły nie dążyły do pozyskania tego samego typu klienta. SIDE interesowało się szczególnie klientami instytucjonalnymi, podczas gdy CELF uprzywilejowywała raczej księgarnie. Przedsiębiorstwo SIDE kwestionuje to stwierdzenie, jednak nie uznało za pożądane przekazać Komisji, mimo jej prośby, dokładnych danych dotyczących profilu swoich klientów. Strona skarżąca stwierdziła jedynie w swych uwagach złożonych na piśmie, że liczba jej klientów w latach 1991 — 2002 wynosiła 1 308 i że obsługiwała ten sam rodzaj klientów co spółdzielnia CELF.
- (195) Aby sprawdzić zasadność sprzecznych uwag przedstawionych przez strony, Komisja opracowała, na podstawie danych przekazanych zarówno przez SIDE, jak i przez władze francuskie, poniższe tabele porównawcze 3a, 3b i 3c: (dane w euro)

Tabela 3a

(dane w euro)

1999	SIDE	CELF małe zamówienia	CELF bez małych zamówień	CELF razem
Obroty	818 297	329 204	10 027 299	10 358 503
Liczba faktur	2 187	9 688	13 210	22 898
Liczba linii	27 470/27 978	21 978	263 080	285 058
Liczba książek	88 163	26 996	575 593	602 589

(dane w euro)

1999	SIDE	CELF małe zamówienia	CELF bez małych zamówień	CELF razem
Liczba klientów ⁽⁵⁵⁾	nie przekazano	2 171	718	2 889
Średnia liczba linii na faktury	13,07	2,26	20	12
Średnia liczba książek na linie	3,21	1,22	2	2
Średnia liczba egzemplarzy na fakturę	40,84	2,79	44	28
Przeciętna cena sprzedanego egzemplarza	9,09	12,19	17	17
Średnia wartość linii	29,17	14,98	38	38
Średnia wartość rachunku klienta	nie przekazano	151,84	13 968	3 585

Tabela 3b

2000	SIDE	CELF małe zamówienia	CELF bez małych zamówień	CELF razem
Obroty	1 021 831	301 604,53	11 151 915	11 480 519
Liczba faktur	2 069	8 763	12 565	21 448
Liczba linii	29 006	20 387	258 124	278 511
Liczba książek	102 229	25 229	586 643	610 872
Liczba klientów	nie przekazano	2,007	631	2 638
Średnia liczba linii na faktury	14,97	2,32	20	13
Średnia liczba książek na linie	3,52	1,24	2	2
Średnia liczba egzemplarzy na fakturę	52,75	2,87	46	28
Przeciętna cena sprzedanego egzemplarza	9,87	11,95	19	19
Średnia wartość linii	29,17	14,79	43	41
Średnia wartość rachunku klienta	nie przekazano	150,28	17 684	4 344

Tabela 3c

2001	SIDE	CELF małe zamówienia	CELF bez małych zamówień	CELF razem
Obroty	905 077	275 068	12 817 252	13 092 330
Liczba faktur	2 137	7 702	12 195	19 897
Liczba linii zamówień	23 990	17 681	256 019	273 700
Liczba książek	105 518	21 853	590 278	512 129
Liczba klientów	nie przekazano	1 659	835	2 494

⁽⁵⁵⁾ Komisja wyraża żal, że SIDE nie uznało za pożądane przedłożyć danych dotyczących liczby swych klientów i średniej wartości rachunku klienta.

2001	SIDE	CELF małe zamówienia	CELF bez małych zamówień	CELF razem
Średnia liczba linii na faktury	11,23	2,30	21	14
Średnia liczba książek na linie	4,27	1,24	2	2
Średnia liczba egzemplarzy na fakturę	47,97	2,84	48	31
Przeciętna cena sprzedanego egzemplarza	8,66	12,59	22	21
Średnia wartość linii	37,73	15,56	50	48
Średnia wartość rachunku klienta	nie przekazano	165,80	15 360	5 250

(196) Komisja stwierdza, że dane przedstawione w tabelach 3a, 3b i 3c wskazują, że o ile CELF, poza tym co traktuje jako „małe zamówienia”, sprzedaje książki o średniej liczbie na fakturę porównywalnej z przedsiębiorstwem SIDE (44 wobec 41 w roku 1999, 46 wobec 53 w 2000 r. oraz 48 wobec 48 w 2001 r.), to obsługuje również dużą liczbę zamówień szczególnie małych (średnio poniżej trzech książek i o średniej wartości około 35 EUR): 9 688 zamówień w 1999 r., 8 763 w 2000 r. i 7 702 w 2001 r. Z powyższego wynika, że (kolumna „CELF razem”), ogólna liczba książek przypadająca na zamówienie jest wyraźnie mniejsza w przypadku CELF niż w przypadku SIDE: 28 wobec 41 w 1999 r., 28 wobec 53 w 2000 r. oraz 31 wobec 48 w 2001 r.

(197) Z powyższego wynika, że działalność CELF charakteryzuje się szczególnie dużą liczbą bardzo małych zamówień (przeciętnie poniżej trzech książek i około 35 EUR), co wyraźnie odróżnia tę spółdzielnię od przedsiębiorstwa SIDE i mogło stanowić podstawę dla uzyskania kwestionowanej pomocy.

Weryfikacja czynników generujących pomoc: nadmierne koszty związane z „Programem małych zamówień”

(198) Po stwierdzeniu zasadności kryterium „małych zamówień” jako kryterium odniesienia dla uzasadnienia udzielenia pomocy, Komisja przystąpiła do analizy danych księgowości analitycznej dostarczonych przez władze francuskie. Informacje te uzasadniają nadmierne koszty ponoszone przez CELF w segmencie „małe zamówienia”. Informacje przekazane Komisji przez władze francuskie dotyczą 1994 r., a więc okresu, w którym CELF otrzymała od Ministerstwa Kultury subwencję w wysokości 2 000 000 milionów FF ((304 900 euro).

(199) Komisji sprawdziła dane księgowości analitycznej odnoszące się do kosztów małych zamówień o wartości poniżej 500 FF. Komisja przypomniała wyjaśnienia dostarczone przez władze francuskie, wskazujące, iż próg 500 FF przyjęty dla określenia „małego zamówienia”, został wyznaczony empirycznie ⁽⁵⁶⁾.

(200) Władze francuskie zaproponowały, że wykażą, iż realizacja małych zamówień w oczywisty sposób pociąga za sobą nadmierne koszty. Władze francuskie opierają ten argument na analizie kosztów dokonanej na podstawie danych z poniższej tabeli 4 za rok referencyjny 1994:

Typ zamówień	Małe zamówienia	Inne	Razem
Obroty (*)	2 419 006	48 148 971	50 102 869
Liczba faktur	9 725	10 947	20 672
Liczba książek	24 933	442 740	467 673

(*) We frankach francuskich.

(201) Jak szczegółowo opisano w załączniku III, realizacja zamówienia wymaga wykonania szeregu operacji, a mianowicie:

a) odbioru zamówienia z księgarni;

b) kodyfikacji zamówienia;

c) pozyskania zamówienia;

d) wysłania zamówienia do wydawcy;

e) odbioru pozycji książkowych;

f) przydzielenia każdemu klientowi fizycznego miejsca, „skrytki”, w której zamówione książki są układane;

g) zapakowania towaru.

⁽⁵⁶⁾ Patrz: motywy 112 i 113.

- (202) Księgowość analityczna uwzględniła całość przepływów związanych z wyżej podanymi operacjami. Faktura opiewająca na 100 FF wymaga w zasadzie tyle samo pracy, co faktura opiewająca na 10 000 FF.
- (203) Wyjaśnienia władz francuskich pozwoliły Komisji na oszacowanie kosztów i przyporządkowanie ich poszczególnym operacjom związanym z realizacją zamówienia. Rentowność zamówienia zależy głównie od rodzaju i liczby zamawianych książek, dokładności informacji zawartych w zamówieniu oraz od trudności przy jego realizacji — 20 % zamówień spółdzielni CELF oraz 4,5 % zamówień przedsiębiorstwa SIDE można uznać za „trudne” do zrealizowania⁽⁵⁷⁾. Ponadto zamówienia o wartości poniżej 500 FF dotyczą, w 67 % przypadkach, małych oficyn wydawniczych, o charakterze rzemieślniczym⁽⁵⁸⁾. Realizacja małych zamówień wymaga również prowadzenia ogromnej liczby małych rachunków.
- (204) Przy małych zamówieniach koszty są tym wyższe, im częściej, niezależnie od wartości zamówienia, podmiot je realizujący musi bezwzględnie powtarzać dla każdego zamówienia, te same operacje. Przedsiębiorstwo/firma realizujące liczne małe zamówienia powinno wdrożyć system organizacyjny, który będzie w stanie obsłużyć zamówienia na licznych różnych etapach procesu ich realizacji, i być przygotowane na wynikłe stąd dodatkowe koszty.
- (205) Władze francuskie wyjaśniają, że dla każdego typu operacji zastosowano właściwy współczynnik. W tym celu uwzględniono różne działania prowadzone podczas każdej operacji zgodnie z opisem w załączniku IV.
- (206) Na podstawie informacji przekazanych przez Francję Komisja stwierdza, że w 1994 r. koszty realizacji małych zamówień wynosiły 4 446 706 FF. Obroty związane z zamówieniami o wartości poniżej 500 FF wynosiły 2 419 006 FF. Pomoc udzielona w wymienionym roku wyniosła 2 000 000 FF. Z powyższego wynika, że wynik na działalności operacyjnej był — 27 700 FF.

Obroty	2 419 006 FF
Subwencje	2 000 000 FF
<hr/>	
Dochód całkowity	4 419 006 FF
Koszty realizacji	— 4 446 706 FF
<hr/>	
Wynik na działalności operacyjnej	— 27 700 FF

- (207) W związku z powyższym Komisja stwierdza, że wartość pomocy wyrównawczej — 2 000 000 FF — nie była zbyt wysoka w stosunku do kosztów generowanych przez realizację małych zamówień.
- (208) Aby zweryfikować prawdziwość danych przekazanych za rok obrotowy referencyjny 1994, Komisja zwróciła

⁽⁵⁷⁾ Wartości procentowe przekazane przez władze francuskie dotyczące CELF i przez SIDE dotyczące SIDE.

⁽⁵⁸⁾ Duże domy wydawnicze składają w zasadzie zamówienia większe; często wiąże się to z kolportażem dzieł „popularnych”, sprzedawanych na ogół w dużych ilościach.

się o dodatkowe informacje do władz francuskich dotyczące działalności związanej z realizacją małych zamówień CELF za inne okresy. Dokumenty i wyjaśnienia przekazane przez Francję dotyczące innych lat obrachunkowych wskazują, że specyfika małych zamówień (obroty w stosunku do liczby małych zamówień, liczba zamawianych książek, liczba faktur z tym związanych, liczba klientów, linie zamówień, itd.) pozostawała stała we wszystkich latach. Uwzględniwszy te okoliczności, Komisja uznaje, że dane za rok 1994 mogą w sposób racjonalny służyć jako punkt odniesienia dla oceny przeprowadzonej przez Komisję.

- (209) Komisja sprawdziła również, na podstawie przekazanych umów, że wszystkie ewentualne nadwyżki wynikały z wartości pomocy przekazanej w roku następnym. W związku z tym, wbrew sugestiom SIDE i licznych osób trzecich włączających się w postępowanie, pomoc nie mogła służyć do finansowania innych rodzajów działalności gospodarczej spółdzielni CELF.
- (210) Wobec powyższego pomoc była przyznawana rocznie na podstawie danych księgowych przekazanych przez CELF, w tym rachunków związanych z zatrudnieniem, które stanowią udokumentowanie nadmiernych kosztów generowanych skutkiem realizacji programu „małe zamówienia”. Zatem pomoc nie mogła być wykorzystana na inne cele niż te, na które została udzielona.

Ocena błędów wskazanych przez SIDE

- (211) W swoich ostatnich uwagach SIDE zwróciło uwagę Komisji, że dane księgowe przekazane Komisji przez władze francuskie w drugiej fazie postępowania celem udokumentowania występowania nadmiernych kosztów, zawierały pewne błędy. Władze francuskie zostały powiadomione w tej kwestii i przedłożyły Komisji stosowne wyjaśnienia.
- (212) SIDE ujawniło, że władze francuskie w miejsce wartości procentowych zamówień przekazanych telefonicznie wpisały informacje dotyczące pisemnych zamówień i odwrotnie. Komisja sprawdziła, że skutek finansowy przedstawienia stanowił kwotę 0,24 EUR na jedną książkę przy kosztach jednego małego zamówienia. Różnica ta nie stanowi powodu do podważenia mechanizmu wyrównawczego zastosowanego przez Francję.
- (213) Odnośnie do zmian obrotów odnotowanych przez SIDE w pierwszych danych księgowych przedstawionych przez Francję, Komisja potwierdza, że władze francuskie same dokonały wymaganego sprostowania z chwilą wszczęcia postępowania w 1996 r. oraz że w konsekwencji zarzuty zawarte w ostatnich uwagach SIDE nie są zasadne.

(214) Zmiana innych danych liczbowych daje się wyjaśnić faktem, że w jednym wypadku dokonano odniesienia do dochodu wygenerowanego w wyniku sprzedaży samych książek (2 284 536 FF), podczas gdy w innym wypadku przekazana liczba (2 535 818 FF) odpowiada dochodowi uzyskanemu z książek i usług dodatkowych (opakowanie, ubezpieczenie i transport).

(215) Przedsiębiorstwo SIDE sądziło, że może również wykazać pewne „zniekształcenia” pomiędzy księgowością ogólną i analityczną dotyczące danych płacowych. Władze francuskie stwierdzają, że różnice te można wyjaśnić faktem, iż niektóre opłaty nie są zawarte w kosztach socjalnych w rocznej deklaracji podatkowej (fr. *liasse fiscale*), a jednocześnie bezpośrednio wiążą się z płacami. Komisja mogła zweryfikować prawdziwość tych wyjaśnień w oparciu o przedłożone dokumenty księgowe.

(216) Komisja stwierdza zatem, że dodatkowe uwagi SIDE, dotyczące niedokładności danych księgowych przekazanych przez władze francuskie przy wszczęciu postępowania w 1996 r., nie stanowią podstawy do podważenia oceny Komisji dotyczącej prawdziwości danych księgowych uzasadniających kompensowanie nadmiernych kosztów wygenerowanych w wyniku realizacji małych zamówień.

Dodatkowe ograniczenia spółdzielni CELF

(217) Komisja stwierdziła na podstawie analizy dokumentów przedłożonych przez stronę skarżącą, że oferta spółdzielni CELF była znacznie szersza niż oferta przedsiębiorstwa SIDE (3 000 wydawców proponowanych przez CELF wobec 200 przez SIDE).

(218) Uwzględniwszy ten fakt (niebrany pod uwagę przy obliczaniu nadmiernych kosztów), Komisja pragnie zauważyć, iż rozszerzona oferta CELF odpowiada wymaganiom Ministerstwa Kultury dotyczącym zapewnienia możliwie najszerszego rozpowszechnienia książek w języku francuskim. Oferta przedsiębiorstwa SIDE, mogąca odpowiedzieć jednak na każdy rodzaj popytu, nie uwzględnia — co wydaje się całkowicie uzasadnione — tego celu kulturowego.

(219) Władze francuskie dodają, iż CELF była często zmuszona do podejmowania ryzyka finansowego. W ten sposób zapewniała kontynuację swych usług w niektórych krajach dotkniętych klęskami, jak Algieria czy w późniejszym okresie Argentyna. CELF mogła także zapewnić świadczenie usług w niektórych krajach nieposiadających gwarancji COFACE.

(220) SIDE ma prawo podejmować własne decyzje handlowe i stwierdza, że nie chce działać na terenach trudnych, jak Afryka Subsaharyjska lub w krajach nieobjętych COFACE. Stwierdza, że chodzi tu o decyzje, wynikające ze strategii rozwoju gospodarczego przedsiębiorstw i że w tym kontekście dokonała innego wyboru.

iii) Weryfikacja dokonana przez Komisję dotycząca przejmowania klientów zgłoszonego przez SIDE

Przejmowanie klientów SIDE przez CELF

(221) Na podstawie analizy wyjaśnień i dokumentów przedłożonych przez przedsiębiorstwo SIDE, Komisja stwierdziła, że zarzuty SIDE dotyczące przejmowania klientów były bezzasadne.

(222) Wobec powyższego Komisja zwróciła się do przedsiębiorstwa SIDE o uzasadnienie przejmowania klientów, w wyniku którego miałyby ono ucierpieć ze względu na korzystne rabaty udzielane „wyłącznie przez spółdzielnię CELF” dzięki otrzymanej pomocy. W związku z tym SIDE przedłożyło bardzo obszerny dokument⁽⁵⁹⁾, którego dane nie nadawały się do wykorzystania przez Komisję w przedstawionej formie, przede wszystkim dlatego, że omawiane przejmowanie klientów nie było przedstawione w sposób jednoznaczny. Komisja zwróciła się o dodatkowe wyjaśnienia do przedsiębiorstwa SIDE w tej kwestii, uwzględniając zwłaszcza⁽⁶⁰⁾ jego stwierdzenie, że w latach 1987 — 1988 klient „Librairie Française de Milan” stopniowo rezygnował z usług SIDE na rzecz usług świadczonych przez CELF, ponieważ spółdzielnia CELF oferowała mu atrakcyjniejsze rabaty.

(223) W odpowiedzi władze francuskie podały, że rynek włoski był znany ze swojej konkurencyjności oraz że wzrost obrotów spółdzielni CELF z wymienioną księgarnią był odczuwalny dopiero od 1999 r., to znaczy dużo później niż okres przywoływany przez SIDE.

(224) Komisja stwierdziła, że inne przykłady przytaczane przez przedsiębiorstwo SIDE nie okazały się bardziej przekonujące⁽⁶¹⁾. Jedną z księgarni wymienionych przez SIDE, tj. księgarnia Grupodis w Madrycie, nigdy nie była znaczącym klientem spółdzielni CELF, a z kolei wymienione księgarnie japońskie wykazują wielkie rachunki i nie mogą być traktowane jako należące do segmentu rynku „małych zamówień”.

(225) Tym niemniej lista rabatów przekazanych przez przedsiębiorstwo SIDE nie stwarza podstaw do uznania, że oferta SIDE jest mniej atrakcyjna od oferty CELF. Komisja stwierdziła, że na 28 wydawców wybranych przez SIDE dla poparcia swej tezy SIDE oferuje atrakcyjniejsze warunki w 16 przypadkach, a CELF⁽⁶²⁾ w 12. Różnica ta zwiększa się przy uwzględnieniu pięciu dodatkowych punktów rabatu udzielanego przez SIDE na zamówienia powyżej 10 egzemplarzy każdego tytułu, gdyż w takim wypadku CELF oferuje lepsze warunki tylko dla 6 wydawców wobec 22 w przypadku SIDE.

(226) Komisja stwierdza zatem, że przejmowanie klientów SIDE przez CELF, wynikające z atrakcyjniejszych rabatów proponowanych przez CELF dzięki otrzymanej pomocy, nie miało miejsca.

⁽⁵⁹⁾ Dokument zatytułowany „Określenie szkód poniesionych przez przedsiębiorstwo SIDE w wyniku subwencji udzielanych przez Ministerstwo Kultury spółdzielni CELF w okresie od 1 kwietnia 1980 r. do 31 marca 1996 r.”.

⁽⁶⁰⁾ SIDE podaje pięć innych przykładów.

⁽⁶¹⁾ Władze francuskie zaprzeczają innym przykładom podanym przez SIDE.

⁽⁶²⁾ Wstępna prezentacja rabatów przez SIDE odnosiła się do listy rabatów przyznanych przez CELF od oficjalnej ceny France TTC (brutto), podczas gdy sprzedaż na eksport prowadzona jest w oparciu o ceny netto. Porównanie zostało dokonane w oparciu o w ten sposób skorygowany cennik.

Przejście klientów CELF do SIDE

- (227) Jak wskazano w motywie 69, w piśmie z dnia 12 sierpnia 2002 r. skierowanym do Komisji SIDE stwierdza, że CELF co najmniej dwóch lat stosowała warunki odstraszające dla „małych rachunków”. SIDE podaje, że „polityka taka powodowała jedynie coraz większe naruszanie zasad wolnej konkurencji przez SIDE, gdyż w tych warunkach niektórzy dawni klienci CELF, wystawiający »małe rachunki« przechodzą obecnie do SIDE (...). Jednocześnie przedsiębiorstwo SIDE jest przekonane, że najbardziej interesujący są klienci o dużym wolumenie zamówień (...)”.
- (228) W pierwszym rządzie Komisja stwierdza, że zgłaszane dostosowania taryfowe⁽⁶³⁾ nastąpiły w okresie, kiedy kwestionowana pomoc została zniesiona i/lub wyraźnie zmniejszona, tj. od czasu, gdy CELF musiała znaleźć alternatywne rozwiązania, by dalej realizować składane u niej małe zamówienia.
- (229) Komisja przystąpiła do porównania⁽⁶⁴⁾ danych liczbowych obydwu podmiotów i stwierdziła, że nie wynikają z tego żadne przesłanki pozwalające na potwierdzenie wywodów SIDE dotyczących niedawnego przejmowania klientów. Komisja nie stwierdza bowiem wzrostu liczby faktur wystawionych przez SIDE. W 1999 r. było ich 2 187, a w 2000 r. — 2 137. Odnośnie do liczby klientów Komisja przypomina, iż nie może dokonywać porównań w tej sprawie, ponieważ nie ma możliwości uzyskania danych od SIDE.
- (230) Komisja nie znajduje również przesłanek uzasadniających stwierdzenie, że liczba „małych zamówień” obsługi-

wanych przez SIDE zwiększyła się od czasu, gdy CELF przestało otrzymywać pomoc. Wręcz przeciwnie, dane liczbowe przekazane przez SIDE wskazują, że średnia liczba ksiązek na fakturę wzrasta, osiągając wartość 49,38 w 2001 r. wobec 40,31 w 1999 r., podczas gdy domniemane przejście klientów CELF do SIDE musiałoby wyrazić się spadkiem średniej liczby ksiązek przypadających na fakturę.

- (231) Komisja zauważa, że średnia liczba ksiązek sprzedanych przypadających na linię w przedsiębiorstwie SIDE jest jeszcze wyższa od średniej liczby ksiązek sprzedanych przez spółdzielnię CELF i dotyczy to ogółu działalności, a nie tylko małych zamówień. W związku z tym zniesienie pomocy nie pociągnęło za sobą przejścia klientów od spółdzielni CELF do przedsiębiorstwa SIDE.
- (232) W każdym przypadku przy analizie pomocy państwa jedynie zniekształcenie konkurencji wywołane ta pomocą stanowi zasadny zarzut, nie zaś skutki wynikłe ze zmniejszenia i/lub zniesienia pomocy, uznane przez SIDE za negatywne.

Wnioski Komisji w sprawie przejścia klientów

- (233) Na podstawie danych przekazanych zarówno przez przedsiębiorstwo SIDE, jak przez i władze francuskie, Komisja stwierdza, że jedyne dostrzegalne skutki zniesienia pomocy polegają na zmniejszeniu obrotów pochodzących z małych zamówień obsługiwanych przez spółdzielnię CELF oraz na odczuwalnym zmniejszeniu liczby jej klientów (-17,34 % w latach 1999 — 2001), jak przedstawiono w poniższej tabeli 5:

Tabela 5 — Zmiany w działalności w zakresie „małych zamówień i małych rachunków”

Informacje dostarczone przez władze francuskie

Lata	Obroty Małe zamówienia (w euro)	Zmiana	Liczba klientów	Zmiana
1999	329 204		2 171	
2000	301 605	- 8,38 %	2 007	-7,55 %
2001	275 068	- 8,80 %	1 659	-17,34 %

- (234) Komisja stwierdza również, że uwagi SIDE zaprzeczały jej własnym stwierdzeniom, zgodnie z którymi jedynie liczba linii obsługiwanych przez usługodawców powinna być brana pod uwagę oraz że ogólna wartość zamówienia nie wpływa na rentowność. Gdyby tak było, SIDE nie miałyby żadnych podstaw twierdzić, iż przytaczane jako dowód przechodzenie klientów z CELF do SIDE (co ponadto nie wynika z przedłożonych danych liczbowych) zwiększa naruszenie zasad konkurencji, na czym ucierpiało przedsiębiorstwo SIDE⁽⁶⁵⁾. Ponadto Komisja wskazuje, iż SIDE wydaje się przeczyć samemu sobie, stwierdzając w piśmie z dnia 9 grudnia 2002 r., że „...małe zamówienia są ogółem bardziej rentowne w realizacji aniżeli zamówienia duże”.

⁽⁶³⁾ Francja nie kwestionuje zmian stawek CELF, która wyjaśnia, iż zmiany te były przejściowe i konieczne w związku ze zmniejszeniem pomocy.

⁽⁶⁴⁾ Patrz również: tabele 3a, 3b et 3c.

⁽⁶⁵⁾ W odpowiedzi na tę uwagę SIDE stwierdziła, że „Nie ulega wątpliwości, iż najbardziej interesujący są klienci mający duży wolumen zamówień, nie dlatego, że inni klienci są nieopłacalni, lecz ze względu na fakt, że dla każdego przedsiębiorstwa/firmy handlowemu/handlowej, w każdym przypadku, lepiej jest mieć klientów generujących duży wolumen transakcji”.

- (235) Tabela 6, sporządzona przez Komisję w oparciu o dane przekazane przez władze francuskie i przedsiębiorstwo SIDE, pokazuje, że nie ma bezpośredniego związku pomiędzy wzrostem i spadkiem obrotów SIDE a zwiększaniem lub zmniejszaniem przydzielanych subwencji.

Tabela 6

Rok odniesienia	Pomoc przyznana CELF w euro	Zmiany obrotów SIDE	POMOC
1990	304 900	—	—
1991	373 500	+	+
1992	422 280	-	+
1993	382 650	+	-
1994	304 900	-	-
1995	304 900	-	=
1996	304 900	-	=
1997	243 920	-	-
1998	182 940	+	-
1999	121 960	-	-
2000	60 980	+	-
2001	38 110	-	-
2002	0	-	0

- (236) Na podstawie danych liczbowych przekazanych zarówno przez CELF, jak i przez SIDE, Komisja ustaliła, że wysokość pomocy udzielonej spółdzielni CELF nie miała bezpośredniego wpływu na działalność i wyniki SIDE, jedyne innego agenta prowadzącego różnorodną działalność na rynku⁽⁶⁶⁾. Przykładowo, przez wiele lat obroty SIDE zmniejszały się nawet wówczas, gdy pomoc przydzielona spółdzielni również była zmniejszana.
- (237) Komisja zauważyła ponadto, że jedyny dostrzegalny i znaczący skutek zniesienia pomocy dla spółdzielni CELF na rynku był spadek jej obrotów uzyskiwanych z „małych zamówień” oraz zmniejszenie liczby jej „małych rachunków”.
- (238) Odnosząc się do przekazanych danych liczbowych Komisja stwierdza, że bez pomocy, część zamówień nie może być już prawdopodobnie zrealizowana przez CELF, a SIDE nie korzysta ze stwierdzonej zmiany.
- (239) Komisja stwierdziła ponadto, że subwencje przydzielone w latach 1994 — 2001 nie pokrywały w całości deficytu występującego przy realizacji „Programu małych zamówień” i stanowiły względnie niewielką część ogólnych obrotów CELF — od 3,95 % w 1994 r. do 0,29 % w 2001 r.⁽⁶⁷⁾.
- (240) Po zestawieniu wszystkich przeanalizowanych danych, okazało się, że kwestionowana pomoc dotyczy bardzo
- marginesowego udziału w działalności zleceń eksportowych i że działalność ta bez wątpienia nie mogłaby być realizowana bez analizowanej tu pomocy. Komisja stwierdziła również, że pomoc udzielona przez Francję nie miała charakteru świadczenia dopłat powyżej kosztów związanych z działalnością będącą przedmiotem niniejszej decyzji.
- (241) Komisja przypomina również, zgodnie z zapisami w motywach 132 i następujących, że naruszenie zasad wymiany handlowej oraz zniekształcenie konkurencji na poziomie wspólnotowym są w danym przypadku bardzo ograniczone. Komisja uwzględni te okoliczności przy ocenie zgodności pomocy z art. 87 ust. 3 Traktatu zgodnie z jednoznacznym stwierdzeniem Trybunału w wyroku z dnia 27 stycznia 1998 r. w sprawie Ladbroke Racing Ltd przeciwko Komisji⁽⁶⁸⁾.
- (242) W związku z tym pomoc udzielona spółdzielni CELF w ramach „Programu małych zamówień” nie miała charakteru, który powodowałaby zakłócenia konkurencji i wymiany handlowej w stopniu sprzecznym ze wspólnym interesem. Działania władz francuskich były odpowiednie do zamierzonego celu. Pomoc ta wyłącznie umożliwiła usługodawcy pokryć zapotrzebowanie bez konieczności dbania o rentowność, które w przeciwnym razie nie byłoby pokryte.

⁽⁶⁶⁾ Komisja przypomina, iż specjalna pomoc tego samego rodzaju co dziś analizowana, została udzielona dwóm innym przedsiębiorstwom — Servedit i Ecole des Loisirs.

⁽⁶⁷⁾ Patrz również w tej kwestii: załącznik II.

⁽⁶⁸⁾ Sprawa T-67/94, Zb.Orz. str. II — 1. Patrz w szczególności: pkt 150 — 162.

B/ ZAKRES STOSOWANIA POSTANOWIENÍ ART. 86 UST. 2 TRAKTATU

1/ STANOWISKO WŁADZ FRANCUSKICH

- (243) Władze francuskie utrzymują, podobnie jak w 1998 r.⁽⁶⁹⁾, że spółdzielni CELF została powierzona misja o charakterze publicznym oraz że w związku z tym kwestionowane działania powinny być oceniane w świetle przepisów art. 86 ust. 2 Traktatu, który stanowi, że „Przedsiębiorstwa zobowiązane do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym lub mające charakter monopolu skarbowego podlegają normom niniejszego Traktatu, zwłaszcza regułom konkurencji, w granicach, w jakich ich stosowanie nie stanowi prawnej lub faktycznej przeszkody w wykonywaniu poszczególnych zadań im powierzonych. Rozwój handlu nie może być naruszony w sposób pozostający w sprzeczności z interesem Wspólnoty”.
- (244) W związku z powyższym władze francuskie przekazały liczne dokumenty⁽⁷⁰⁾, które ich zdaniem powinny potwierdzić charakter usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, związanych z misją powierzoną spółdzielni CELF.
- (245) W oparciu o te dokumenty władze francuskie stwierdziły, że Wydział Książki i Czytelnictwa do roku 2001 zawierał roczne porozumienia z CELF, w których zdefiniowano cele współpracy pomiędzy Ministerstwem i spółdzielnią CELF oraz odpowiednie obowiązki stron.
- (246) Władze francuskie przekazały do publicznej wiadomości wiele z tych porozumień. Artykuł 1 pierwszego porozumienia z dnia 25 kwietnia 1991 r. stanowi, że „Ministerstwo poprzez spółdzielnię CELF udziela pomocy działalności związanej z łączeniem małych zamówień na książki przeznaczonych za granicę...”. Inne porozumienie z dnia 23 października 1997 r. stanowi, jak się wydaje — po raz pierwszy — że „Ministerstwo udziela pomocy na koszty operacyjne usług publicznych CELF, związane z małymi zamówieniami”. Porozumienia zawarte w późniejszym czasie — do 2001 r. — są identyczne, z wyjątkiem wartości udzielanej pomocy.

2/ OCENA DOKONANA PRZEZ KOMISJĘ

- (247) Komisja stwierdziła już w niniejszej decyzji, że pomoc udzielona spółdzielni CELF jest pomocą państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu oraz że jest ona zgodna ze wspólnymi zasadami stosowania art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu. W związku z tym zgodnie z orzecznictwem Trybunału⁽⁷¹⁾ Komisji nie jest uprawniona do oceny wcześniejszej działalności subwencjonowanej spółdzielni

CELLF w świetle art. 86 ust. 2 Traktatu. Stanowisko to zostało potwierdzone przez Trybunał wyrokiem z dnia 22 czerwca 2000 r.⁽⁷²⁾ w związku z jego stwierdzeniem o obowiązku powiadomienia Komisji o uzasadnionej pomocy zgodnie z art. 86 ust. 2 Traktatu. W związku z tym nie zachodzi potrzeba ustalenia, czy pomoc udzielona spółdzielni CELF jest również uzasadniona w świetle art. 86 ust. 2 Traktatu.

- (248) Komisja zauważa, że w międzyczasie, wyrokiem Altmark⁽⁷³⁾ z dnia 24 lipca 2003 r., Trybunał ustalił warunki, pod jakimi subwencja dla przedsiębiorstwa o statusie zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym nie stanowi pomocy państwa. Komisja stwierdza, że w niniejszej sprawie warunki te nie zostały spełnione. Na wstępie Komisja pragnie zauważyć, że warunek przewidziany w pkt 89 wyroku Altmark nie był spełniony, ponieważ podstawa prawna pomocy wyraźnie nie odnosi się do spółdzielni CELF. Ponadto Komisja stwierdza, że pkt 90 powołanego wyroku, dotyczącego wstępnego ustalenia kryteriów, na podstawie których obliczana jest kompensacja, również nie był zachowany, nawet jeśli pomoc nie przekroczyła ogólnej wartości wymaganej dla skompensowania kosztów wynikających z realizacji małych zamówień.

VI/ WNIOSKI

- (249) Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, iż kwestionowana pomoc spełnia wymagania ustalone postanowieniami art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu, w części, w której są one dostosowane do zamierzonego celu kulturowego. Komisja stwierdziła bowiem, że pomoc nie miała ona charakteru zmieniającego wymianę handlową i zniekształcającego konkurencję we Wspólnocie w stopniu sprzecznym ze wspólnym interesem, w związku z powyższym,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Pomoc na rzecz Spółdzielni Eksportowej Książki Francuskiej (CELLF) przeznaczona na realizację małych zamówień książek w języku francuskim, udzielona przez Francję w latach 1980 — 2001, stanowi pomoc w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu. Ponieważ Francja nie zawiadomiła Komisji o tej pomocy przed jej wdrożeniem, pomoc została udzielona nielegalnie. Jednakże pomoc jest zgodna z zasadami wspólnego rynku w rozumieniu art. 87 ust. 3 lit. d) Traktatu.

⁽⁶⁹⁾ Patrz: motyw 24.

⁽⁷⁰⁾ Patrz: motyw 102.

⁽⁷¹⁾ Wyrok z dnia 15 marca 1994 r., sprawa C-387/92, Banco Exterior de España przeciwko Ayuntamiento de Valencia, Zb.Orz. str. I — 0877.

⁽⁷²⁾ Patrz: motyw 24 i następne.

⁽⁷³⁾ Sprawa C-280/00 Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, Zb.Orz. str. I — 7747.

Artykuł 2

Niniejsza decyzja jest skierowana do Republiki Francuskiej.

Sporządzono w Brukseli, dnia 20 kwietnia 2004 r.

W imieniu Komisji
Mario MONTI
Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK I

Tabela dotycząca zmian wysokości pomocy przydzielonej od 1980 r. w euro

1980	91 470
1981	91 470
1982	205 510
1983	164 640
1984	137 200
1985	141 780
1986	248 490
1987	214 950
1988	213 430
1989	259 160
1990	304 900
1991	373 500
1992	422 280
1993	382 650
1994	304 900
1995	304 900
1996	304 900
1997	243 920
1998	182 940
1999	121 960
2000	60 980
2001	38 110
2002	0

ZAŁĄCZNIK II

Zmniejszenie kompensacji kosztów ponoszonych przez CELF*Informacje przekazane przez władze francuskie*

Rok	Wartość pomocy w euro	Razem koszty	Procent obciążenia
1994	304 900	683 788	44,59 %
1995	304 900	697 177	43,73 %
1996	304 900	624 206	48,85 %
1997	243 920	680 023	35,87 %
1998	182 940	664 783	22,63 %
1999	121 960	635 577	19,19 %
2000	60 980	572 670	10,65 %
2001	38 110	509 048	7,49 %
2002	0	0	0

ZAŁĄCZNIK III

Proces realizacji zamówień

Wyciąg z uwag SIDE

Nowy klient

- a) Wysyłka dokumentacji do nabywcy, zawierającej
 - ogólne warunki sprzedaży (e-mail, faks lub poczta)
 - wniosek o otwarcie rachunku (e mail, faks lub poczta)
- b) Po otrzymaniu wniosku o otwarcie rachunku, weryfikacja wypłacalności klienta w COFACE.
- c) Otwarcie nie stanowi problemu: otwarcie rachunku klientowi
- d) Otwarcie stwarza problemy: klient będzie mógł być obsłużony tylko „proforma” tj. po zapłaceniu kosztów)

Klient będący właścicielem rachunku

- a) Identyfikacja klienta (w szczególności poprzez numer rachunku)
 - Ustalenie zamówionego artykułu (wyszukanie wśród 640 000 tytułów, spośród książek, kaset magnetofonowych, płyt CD audio i CD-ROM.
 - Ustalenie; po identyfikacji pozycji; wprowadzenie ilości, daty zamówienia, numeru klienta, zatwierdzenie znalezienia pozycji.
 - Operacje są powtarzane, jeżeli inne linie zamówień muszą być ustalone.
 - Możliwa jest zmiana sposobu wysyłki zamówień zależnie od życzenia klienta.
- b) Zamówionej pozycji brak w bazie danych
 - Ręczne wyszukanie pozycji
 - Podaje się tytuł, nazwisko autora, ISBN, wydawcę, dostawcę
- c) Każde zamówienie na książkę automatycznie generuje zamówienie „dostawcy”
- d) Program automatycznie przekazuje zamówienia do dostawców dysponujących artykułem, czyli dostawców referencyjnych.
- e) Formularze zamówienia są automatycznie drukowane i przekazywane do danego dostawcy faksem, pocztą lub za pośrednictwem kuriera.

Odbiór towaru

- a) Dostawa towaru — pocztą lub przez kuriera
- b) Sprawdzenie zgodności faktur lub dowód dostawy z paczkami
- c) Wprowadzenie towarów do programu odbiorczego, który pozwala zidentyfikować pozycję i jej odbiorcę
- d) Ewentualne reklamacje są automatycznie przekazywane do dostawcy
- e) Komputer drukuje wykaz książek otrzymanych przez klienta i „numer jego skrytki”
- f) Gdy zamówienie jest skompletowane lub, jeżeli zapada decyzja, że pozycje klienta powinny być wysłane, przygotowana jest przesyłka. Przystępuje się do wskazania wagi i ceny transportu, jeżeli zachodzi taka potrzeba

Fakturowanie i spedycja

- a) Faktury są drukowane automatycznie, podobnie jak specyfikacje wysyłkowe. Spedycja realizowana jest zależnie od sposobu wybranego przez klienta. Wystawianie faktur księgowych odbywa się automatycznie. Faktury wysyła się klientowi pocztą.
- b) Zestawienia są drukowane na końcu każdego miesiąca i na ich podstawie realizuje się płatności zależnie od terminów przewidzianych dla każdego klienta. W tym kontekście zakłada się, że klienci, których dotyczy faktura, są ujęci na rachunku.
- c) Sposób płatności: karta kredytowa, kwoty większe realizowane są przelewem bankowym lub czekiem, czasami akredytywą.

ZAŁĄCZNIK IV

Weryfikacja danych księgowości analitycznej CELF — 1994 r.

Na podstawie informacji przekazanych przez władze francuskie

Dane liczbowe we frankach i w euro

	FF	euro
Koszt zakupu książek	2 068 293	315 309
- Zakup	2 026 011	308 863
- Transport i kurierzy	42 282	6 446
Koszty osobowe	1 670 963	254 737
- Odbiór (książek) robocizna bezpośrednia	217 641	33 179
- Pakowanie robocizna bezpośrednia	53 409	8 142
- Usługi handlowe robocizna bezpośrednia		
- Strefa 1	149 770	22 832
- Strefa 2	157 627	24 030
- Strefa 3	49 390	7 529
- Płace usługi ogólne	1 022 285	155 846
- Płace marketing	20 841	3 177
Koszty ogólne	518 926	79 110
- Zużywane opakowania	14 770	2 252
- Czynności administracyjne	183 784	28 018
- Transport przy sprzedaży	148 056	22 571
- Prowizja od sprzedaży	36 540	5 570
- Telefon, telex	29 103	4 437
- Koszty pakowania w skrzynię	26 294	4 008
- Ubezpieczenie kredytu	20 929	3 191
- Amortyzacja środków rzeczowych	20 609	3 142
- Inne	38 841	5 921
Koszty stałe pośrednie wyodrębnione	188 524	28 740
- Podatek od lokali użytkowych	14 064	2 144
- Rezerwy na zapasy	51 890	7 911
- Usługi obce	66 828	10 188
- Obciążenia wyjątkowe	46 733	7 124
- Inne	9 009	1 373
Koszty łącznie	4 446 706	677 896

Stosowany kurs wymiany: 1 EUR = 6,55957 FF

Uwagi i objaśnienia

1. *Koszt zakupu i transportu (w tym kuriera)*: Koszt obliczony przy uwzględnieniu całkowitego kosztu operacji wykonywanych zależnie od liczby książek, co stanowi 38 795 874 FF (5 914 393 EUR). Wartość tę dzieli się przez liczbę książek celem uzyskania kosztu jednostkowego każdej książki. Ogólną liczbą książek sprzedanych przez CELF w 1994 r. wyniosła 467 673, stąd koszt jednostkowy książki wynosi 82,95 FF (12,65 EUR). Aby określić, jaki był koszt zakupu i transportu małych zamówień, mnoży się koszt jednostkowy książki przez liczbę książek objętych małymi zamówieniami, co daje wartość 2 068 293 FF (315 309 EUR) dla małych zamówień.
2. *Koszty osobowe*: W tej pozycji zastosowano współczynnik 3 (na podstawie liczby książek), ponieważ odbiór „małych zamówień” generuje trudności wynikające z ich specyfiki. Odbiór pozycji książkowych pochodzących od wielkich wydawców lub dystrybutorów jest zautomatyzowany dzięki zastosowaniu kodu EAN, który umożliwia rozpoznanie pozycji przez optyczny odczyt. I odwrotnie, często zdarza się, że pozycje publikowane przez małych wydawców nie zawierają kodu kreskowego, co zmusza do ich ręcznej identyfikacji.

Tym niemniej w przypadku wielkich wydawców zaopatrujących klientów z Paryża średni udział w kosztach transportu określony na podstawie ustaleń międzybranżowych wynosił 0,75 FF/kg, podczas gdy cena płacona kurierom wynosi 6,50 FF/kg za paczki stosowane wobec pozycji pochodzących od małych dystrybutorów. Ponieważ fakturowanie dla księgarń zagranicznych było zryczałtowane, takie źródło zaopatrzenia powodowało spadek marży.

Zastosowanie współczynnika 3 dla małych zamówień pozwala zatem wprowadzić do księgowości analitycznej dokładny koszt ich realizacji.

3. *Opakowanie*: Bezpośrednia robocizna została uwzględniona na podstawie liczby książek.
4. *Usługi handlowe*: Koszt robocizny bezpośrednio był obliczony przy zastosowaniu współczynnika 3, ponieważ małe zamówienia są trudniejsze w realizacji z punktu widzenia zarządzania sprzedażą. Różnice w realizacji pozwalają na wprowadzenie do księgowości analitycznej dokładnej wartości realizacji małych zamówień.

Dodatkowe wyjaśnienia dotyczące kodyfikacji zamówienia: Przyjmując, że występują trudności związane z kodyfikacją zamówień, należy podjąć dodatkowe prace. Należy wziąć pod uwagę, że prace te powinny być wykonane bez względu na wartość zamówienia.

Ponadto pozyskaniu zamówienia towarzyszą wstępne poszukiwania: ISBN, katalogi wydawców, różnorodne banki danych, sprawdzenie dostępności (lub jej braku) pozycji, zatwierdzenie adekwatności zamówienie/wydawca. W razie wystąpienia trudności związanych z jakością formularza zamówienia, zwłaszcza przy identyfikowaniu samego zamówienia, tworzą się nowe koszty. Trudności te pojawiają się często w przypadku małych zamówień. Duże księgarnie, których obroty realizowane ze spółdzielnią CELF są znaczne, to na ogół duże firmy wykorzystujące wydajne narzędzia, które umożliwiają im racjonalizację zarządzania i ewidencjonowania, a w szczególności przekazywania zamówień znormalizowanych, tzn. zawierających dokładne wskazania identyfikujące. Wśród klientów CELF jest bardzo wiele małych księgarń, których działalność nie pozwala na każdorazowe użytkowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych używanych w handlu międzynarodowym. Dlatego też zamówienia wychodzące od takich podmiotów są niekiedy trudne do odczytania i zawierają tylko część informacji niezbędnych do realizacji zamówienia, co wiąże się z wykonaniem pewnej pracy, a tym samym dodatkowymi kosztami.

5. *Płace za usługi ogólne (zarząd, jednostka informatyczna, centrala telefoniczna, księgowość/rachunkowość, marketing, usługi porządkowe)*: koszty są naliczane w zależności od liczby książek, z wyjątkiem kosztów księgowania/rachunkowości, które są naliczane zależnie od liczby faktur.
6. *Koszty ogólne — opakowania zużyte, transport sprzedaży i amortyzacja środków rzeczowych*: Koszty są naliczane dla każdej książki.
7. *Koszty ogólne — czynności administracyjne*: koszty naliczane są zależnie od liczby faktur.
8. *Koszty ogólne — prowizja od sprzedaży i ubezpieczenie kredytu*: Koszty są naliczane w zależności od obrotów.
9. *Koszty ogólne — telefon, telex i koszty pakowania w skrzynię*: stosuje się współczynnik 2,5, ponieważ koszty związane z telefonami zmieniają się zależnie od wielu czynników, głównie w zależności od odpowiedzi klientów i wyszukiwania wydawców. Koszty te dotyczą licznych operacji, w tym odbioru formularzy zamówień księgarń, kodyfikacji zamówienia, pozyskania zamówienia i księgowości, której zadaniem jest rejestrowanie przepływów związanych z opisanymi operacjami.
10. *Podatek od lokali użytkowych i rezerwy na zapasy*: koszty naliczane w zależności od obrotów. Usługi obce (na przykład czynsze, delegacje służbowe i przeprowadzki, koszty promocji, itd.) oraz obciążenia wyjątkowe: koszty naliczane w zależności od liczby książek.